

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

Τμήμα Κοινωνικής και Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Ευρωπαϊκή Κοινωνική Πολιτική

Η Κοινωνική Πολιτική στην Τοπική Αυτοδιοίκηση

Η περίπτωση του Δήμου Κορινθίων

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Ελένη Παπαθανασίου

Τριμελής εξεταστική επιτροπή

Βενιέρης Δημήτριος, Αναπληρωτής Καθηγητής, Επιβλέπων

Φερόνας Ανδρέας, Αναπληρωτής Καθηγητής, Μέλος

Λαλιώτη Βαρβάρα, Μέλος

Κόρινθος 10/01/2022

Copyright 2022

Παπαθανασίου Ελένη

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος, All Rights Reserved

Η σελίδα του Copyright διασφαλίζει από μόνη της τα δικαιώματά του συγγραφέα σε περίπτωση προσφυγής ή παράβασης, βάσει του Ν 2121/93 (Φ.Ε.Κ. Α25).

Η χρήση κάθε υλικού με κατοχυρωμένα πνευματικά δικαιώματα (Copyright) στην παρούσα εργασία προϋποθέτει γραπτή άδεια του ιδιοκτήτη των δικαιωμάτων.

«Η εκπαίδευση είναι δύναμη που γιατρεύει την ψυχή»

ΠΛΑΤΩΝ

Ευχαριστίες

Με την ολοκλήρωση της μεταπτυχιακής διπλωματικής μου εργασίας, θα ήθελα να εκφράσω τις θερμές μου ευχαριστίες σε όσους συνέβαλαν στην εκπόνησή της.

Ευχαριστώ θερμά τον επιβλέποντα καθηγητή μου, κύριο Δημήτρη Βενιέρη, για την εμπιστοσύνη του στο πρόσωπό μου, την επιστημονική του καθοδήγηση, τις υποδείξεις του, την υπομονή του και τη συμπαράστασή του, από την αρχή μέχρι το τέλος.

Επιπλέον θέλω να ευχαριστήσω και να αφιερώσω την διπλωματική μου στην κόρη μου Ελευθερία Πίκουλα που ήταν δίπλα μου και με στήριξε ηθικά κατά τη διάρκεια της συγγραφής μου.

Περιεχόμενα

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Εννοιολογική Προσέγγιση της Κοινωνικής Πολιτικής.....	4
1.1 Η κοινωνική Πολιτική ως έννοια.....	4
1.2 Ιδεολογική Προσέγγιση της Κοινωνικής Πολιτικής.....	6
1.4 Ανακεφαλαίωση.....	8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Κοινωνική Πολιτική και Τοπική Αυτοδιοίκηση.....	10
2.1 Τα πρώτα βήματα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης μέσα από την ανάγκη αλλαγής στην Κοινωνική Πολιτική.....	10
2.2 Η εμβέλεια τοπικών πολιτικών κοινωνικής πολιτικής.....	11
2.3 Η οριοθέτηση του ρόλου της τοπικής αυτοδιοίκησης.....	12
2.4 Οργανωτικός σχεδιασμός δράσεων και δομών της τοπικής αυτοδιοίκησης.....	14
2.5 Ιδεατό μοντέλο άσκησης Κοινωνικής Πολιτικής σε τοπικό επίπεδο.....	15
2.6 Ανακεφαλαίωση.....	17
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Κοινωνική Πολιτική και Τοπική Αυτοδιοίκηση στην ΕΕ.....	19
3.1 Οργανωτική δομή των ευρωπαϊκών θεσμών τοπικής αυτοδιοίκησης.....	19
3.2 Ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης υπό την επίδραση εθνικών πολιτικών.....	20
3.3 Σχέση Τοπικής Αυτοδιοίκησης με τις υπερεθνικές πολιτικές.....	23
3.4 Ανακεφαλαίωση.....	25
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Κοινωνική Πολιτική και Τοπική Αυτοδιοίκηση στην Ελλάδα.....	27
4.1 Η πορεία της Αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα.....	27
4.2 Κοινωνική Πολιτική και Τοπική Αυτοδιοίκηση.....	29
4.3 Προγράμματα και εμπόδια κατά την υλοποίησή τους.....	31
4.4 Κοινωνική Πολιτική και Τοπική Αυτοδιοίκηση στα χρόνια της κρίσης.....	33
4.5 Ανακεφαλαίωση.....	35
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: Το αντικείμενο και η μεθοδολογία της έρευνας.....	38
5.1 Σκοπός της έρευνας.....	38
5.2 Κριτήριο επιλογής πεδίου.....	38
5.3 Μεθοδολογία εμπειρικής έρευνας.....	38
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: Η περίπτωση του Δήμου Κορινθίων.....	40
6.1 Κοινωνικές Υπηρεσίες Δήμου Κορινθίων.....	40
6.2 Αρμοδιότητες Διεύθυνσης Κοινωνικής Προστασίας Παιδείας και Αθλητισμού.....	41

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: Σχεδιασμός και αξιολόγηση κοινωνικής πολιτικής του Δήμου Κορινθίων	46
7.1 Εισαγωγή.....	46
7.2 Όρια ένταξης δικαιούχων σε προγράμματα	46
7.3 Οικονομική κρίση και κοινωνική πολιτική	47
7.4 Εθελοντική προσφορά.....	48
7.5 Σχεδιασμός της κοινωνικής πολιτικής	49
7.6 Χρηματοδότηση κοινωνικής πολιτικής.....	51
7.7 Τρόποι πληροφόρησης δικαιούχων.....	52
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8: Συμπεράσματα	53
8.1 Συμπεράσματα θεωρητικής προσέγγισης.....	53
8.2 Συμπεράσματα εμπειρικής διερεύνησης	54
Βιβλιογραφία	56

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Αντικείμενο της παρούσας διπλωματικής είναι η κοινωνική πολιτική που ασκείται από την τοπική αυτοδιοίκηση μέσα από τις μεταβολές που έγιναν σε τοπικό επίπεδο κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών. Εξετάζεται το πλαίσιο εντός του οποίου δραστηριοποιείται η τοπική αυτοδιοίκηση σε συνάρτηση με τις εθνικές αλλά και υπερεθνικές πολιτικές. Επιπλέον εξετάζεται η περίπτωση του Δήμου Κορινθίων και συγκεκριμένα ο τρόπος που ασκεί κοινωνική πολιτική ώστε να αναδειχθούν τα δυνατά και αδύνατα σημεία.

Η παρούσα διπλωματική αποτελείται από δύο (2) μέρη. Το πρώτο μέρος είναι το θεωρητικό στο οποίο αναλύεται η έννοια της κοινωνικής πολιτικής, εξετάζεται η ιστορική εξέλιξη και ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης στην άσκηση κοινωνικής πολιτικής. Επιπλέον γίνεται προσπάθεια να οριοθετηθεί ο ρόλος της στην Ελλάδα αλλά και στην Ευρώπη ως μηχανισμός παροχής υπηρεσιών κοινωνικού χαρακτήρα.

Το δεύτερο μέρος είναι το εμπειρικό και εξετάζεται η περίπτωση του δήμου Κορινθίων, ως μηχανισμός άσκησης κοινωνικής πολιτικής. Γίνεται διερεύνηση και καταγραφή της οργανωτικής δομής της κοινωνικής υπηρεσίας καθώς και των προγραμμάτων που υλοποιεί. Στη συνέχεια ακολουθεί έρευνα που διεξήχθη κατόπιν επίσκεψής μου στις δομές της κοινωνικής υπηρεσίας απευθυνόμενη στους υπαλλήλους και τα στελέχη της, οι οποίοι έλαβαν μέρος εθελοντικά. Συγκεκριμένα εξετάζεται κατά πόσο ο δήμος ανταποκρίνεται στις συνεχώς αυξανόμενες ανάγκες των πολιτών σε συνάρτηση με το αυστηρό δημοσιονομικό πλαίσιο το οποίο επιβάλλει περιστολή δαπανών και αναστολή προσλήψεων.

Η μεθοδολογία που ακολουθείται περιλαμβάνει βιβλιογραφική έρευνα, διαδικτυακή έρευνα και ποιοτική έρευνα με την χρήση ημιδομημένων συνεντεύξεων με υπαλλήλους και στελέχη του δήμου Κορινθίων.

Λέξεις Κλειδιά: Κοινωνική Πολιτική, Τοπική Αυτοδιοίκηση, Ευρωπαϊκή Ένωση, Δήμος Κορινθίων

ABSTRACT

The subject of this diploma is the social policy pursued by the local government through the changes that have taken place at the local level during the last years. The context in which local government operates in relation to national and supranational policies is examined. In addition, the case of the Municipality of Corinth is examined and specifically the way it pursues social policy in order to highlight the strengths and weaknesses.

This diploma consists of two (2) parts. The first part is the theoretical one in which the concept of social policy is analyzed, the historical development and the role of local self-government as an institution are examined. In addition, an effort is being made to delimit its role in Greece and in Europe.

The second part is the empirical one and examines the case of the municipality of Corinth, as a mechanism for exercising social policy. The organizational structure of the social service as well as the programs it implements are investigated and recorded. This is followed by a survey conducted following my visit to the social service structures addressed to its employees and executives, who participated voluntarily. Specifically, it is examined whether the municipality responds to the ever-increasing needs of the citizens in relation to the strict financial framework which imposes a reduction of expenses and suspension of recruitment.

The methodology followed includes bibliographic research, internet research and qualitative research using semi-structured interviews with employees and executives of the municipality of Corinth.

Keywords: Social Policy, Local Government, Municipality of Korinthos, European Union

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η μελέτη της Κοινωνικής Πολιτικής στην Τοπική Αυτοδιοίκηση είναι ένα εγχείρημα σύνθετο και συνάμα προκλητικό σε μια περίοδο που τα κοινωνικά προβλήματα είναι διευρυμένα.

Η δομή και η διάταξη των αυτοδιοικητικών θεσμών σε συνδυασμό με τη δυνατότητα να οργανώνουν παρεμβάσεις στο πεδίο ευθύνης τους αποτελούν τη βάση για την ανάλυση του ρόλου τους στο πεδίο της κοινωνικής πολιτικής. Σ' αυτό τον τομέα η αυτοδιοίκηση εξυπηρετεί δύο βασικούς σκοπούς. Ο πρώτος αφορά στην λειτουργία του κεντρικού κράτους ενώ ο δεύτερος αφορά τα συστήματα έτσι όπως έχουν διαμορφωθεί σήμερα. Η αυτοδιοίκηση μπορεί να αναπτύξει μηχανισμούς ευέλικτους που προσαρμόζονται στις επιμέρους ανάγκες, στις τοπικές ιδιαιτερότητες υπηρετώντας και ενισχύοντας τα συστήματα κοινωνικής πολιτικής. Επιπλέον αναδεικνύεται σε επίπεδο κλειδί για την άσκηση κοινωνικής πολιτικής στο πλαίσιο μιας πολυεπίπεδης διακυβέρνησης.

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να μελετηθεί και αξιολογηθεί η συμβολή της πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης στον τομέα της κοινωνικής πολιτικής και συγκεκριμένα να δοθεί απάντηση αν οι δήμοι μπορούν να ανταποκριθούν στις αυξημένες ανάγκες της σημερινής εποχής.

Η εργασία χωρίζεται σε δύο μέρη, το θεωρητικό και το εμπειρικό και διαρθρώνεται σε οκτώ κεφάλαια. Το θεωρητικό μέρος αποτελείται από τέσσερα κεφάλαια, ενώ το εμπειρικό μέρος από τρία κεφάλαια. Το όγδοο κεφάλαιο αναφέρεται στα συμπεράσματα.

Θεωρητικό μέρος:

Στο πρώτο κεφάλαιο επιχειρείται μία προσπάθεια προσέγγισης του όρου «κοινωνική πολιτική» αφού αποτελεί την κεντρική έννοια στην παρούσα εργασία, καθώς και μία οριοθέτηση του περιεχομένου της ενώ στη συνέχεια θα γίνει επισκόπηση των βασικών πολιτικών ιδεολογιών οι οποίες διαμορφώνουν διαφορετικά είδη κοινωνικής πολιτικής.

Στο δεύτερο κεφάλαιο εξετάζονται οι λόγοι εμφάνισης του θεσμού της αυτοδιοίκησης σε συνδυασμό με το μεταβαλλόμενο περιβάλλον της κοινωνικής

πολιτικής και η εμβέλεια δράσης της σε εθνικό επίπεδο. Στη συνέχεια επιχειρείται η οριοθέτηση του ρόλου της και ο τρόπος που σχεδιάζονται οι δράσεις της. Επιπλέον εξετάζεται ποιος ο βαθμός εξάρτησής της από τις εθνικές και υπερεθνικές πολιτικές για την διαμόρφωση κοινωνικής πολιτικής. Κλείνοντας το κεφάλαιο γίνεται μία προσπάθεια προσέγγισης του ιδεατού μοντέλου άσκησης κοινωνικής πολιτικής από την τοπική αυτοδιοίκηση.

Στο τρίτο κεφάλαιο εξετάζεται η πορεία της τοπικής αυτοδιοίκησης στον ευρωπαϊκό χώρο, η οργανωτική δομή της και μελετάται αν η τοπική αυτοδιοίκηση δύναται να κατοχυρώσει ρόλο κεντρικής σημασίας στο πλαίσιο των χωρών της ΕΕ..

Στο τέταρτο κεφάλαιο εξετάζεται η πορεία της τοπικής αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα, με ποιον τρόπο συμβάλλει στην άσκηση κοινωνικής πολιτικής, ποιο το πλαίσιο λειτουργίας της, ποια είναι τα όρια και οι δυνατότητές της, και πως ανταποκρίνεται στις διαφοροποιημένες ανάγκες των ατόμων ιδιαίτερα εκείνων που βιώνουν ακραίες μορφές αποκλεισμού στις σύγχρονες κοινωνίες.

Στο δεύτερο μέρος της εργασίας υλοποιείται εμπειρική διερεύνηση μέσα από τη μελέτη της περίπτωσης του δήμου Κορινθίων.

Εμπειρικό μέρος:

Συγκεκριμένα στο πέμπτο κεφάλαιο αναλύεται η μεθοδολογική προσέγγιση, ο σκοπός της έρευνας και το κριτήριο επιλογής του αντικειμένου μελέτης.

Στο έκτο κεφάλαιο γίνεται μία αρχική προσέγγιση σχετικά με την διάρθρωση των κοινωνικών υπηρεσιών του δήμου, τις αρμοδιότητές και τα προγράμματα που υλοποιούν προκειμένου να γίνει κατανοητός ο ρόλος τους στην άσκηση κοινωνικής πολιτικής.

Το έβδομο κεφάλαιο αναφέρεται στα αποτελέσματα της ποιοτικής έρευνας που διενεργήθηκε σε στελέχη του δήμου και υπηρεσιακούς παράγοντες. Διερευνάται ποιοι έχουν πρόσβαση σε δομές και δράσεις της κοινωνικής υπηρεσίας, πως η οικονομική κρίση επηρεάζει την άσκηση κοινωνικής πολιτικής σε τοπικό επίπεδο, ποιος είναι ο ρόλος της εθελοντικής προσφοράς και τέλος πως γίνεται ο σχεδιασμός της κοινωνικής πολιτικής από την δημοτική αρχή του δήμου Κορινθίων.

Με την ανάπτυξη των παραπάνω κεφαλαίων ολοκληρώνεται η διερεύνηση του θέματος της παρούσας εργασίας ώστε να ακολουθήσει η παρουσίαση των συμπερασμάτων ως απαντήσεις στα ερευνητικά ερωτήματα που τίθενται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Εννοιολογική Προσέγγιση της Κοινωνικής Πολιτικής

1.1 Η κοινωνική Πολιτική ως έννοια

Η κοινωνική πολιτική είναι έννοια που πολλοί μελετητές προσπάθησαν να αναλύσουν και να προσδώσουν έναν ορισμό. Ο Marshall (1965:7) υποστήριξε ότι «η κοινωνική πολιτική δεν είναι ένας τεχνικός όρος με ακριβή σημασία» αλλά αναφέρεται στην πολιτική δράση των κυβερνήσεων μέσω της παροχής υπηρεσιών ή εισοδήματος, ενώ στο επίκεντρο του ενδιαφέροντός της είναι η παιδεία, η υγεία, η κοινωνική ασφάλιση, η εκπαίδευση και η δημόσια πρόνοια.. Ο R. Titmuss προσέγγισε καθοριστικά την κοινωνική πολιτική εδραιώνοντας έτσι το αντικείμενο και εστιάζοντας στις αξίες από τις οποίες διέπεται και όχι στους θεσμούς που την υλοποιούν, ενσωματώνοντας τρεις αντικειμενικούς σκοπούς, να είναι ευεργετική πολιτική, με κύριο στόχο την ευημερία των μελών της κοινωνίας προσδίδοντας οικονομικούς αλλά και μη οικονομικούς σκοπούς και να ενισχύει την προοδευτική αναδιανομή από τους πλουσιότερους στους φτωχότερους μέσω δίκαιων πολιτικών για δίκαιη διανομή. Κατά τον Sicker(1995) ο όρος συνδέεται με το κοινωνικό κράτος και με τις υπηρεσίες κοινωνικού χαρακτήρα σχετιζόμενες με την υγεία, την παιδεία, την απασχόληση και την κοινωνική ασφάλεια. Για τον Dean (2012:2) ο όρος σχετίζεται με την ευζωία ώστε να αξίζει να ζει κανείς, ενώ καλύπτει τα κενά της χαλάρωσης του θεσμού της οικογένειας, της εκκλησίας, των φιλανθρωπικών οργανώσεων και του εθελοντισμού. Παραμένει όμως το ερώτημα αν υπάρχει ένας συγκεκριμένος ορισμός του όρου της κοινωνικής πολιτικής ο οποίος να μην αμφισβητείται. Η δυσκολία της οριοθέτησης του όρου σχετίζεται με τα ελλείμματα στη θεωρητική θεμελίωση του ακαδημαϊκού αντικειμένου της, (Βενιέρης, 2015:20). Σ' αυτό το σημείο έγκειται όμως και η γοητεία της κοινωνικής πολιτικής ως προς τη φύση αλλά και το ρόλο της, δηλαδή τι ρόλο θέλει να προσδώσει σε αυτήν μία κοινωνία και πως σχετίζεται με αξίες όπως ελευθερία, κοινωνική δικαιοσύνη, κοινωνικά δικαιώματα, αλληλεγγύη αλλά και με ερωτήματα ιδεολογικού χαρακτήρα όπως ο κρατικός ρόλος και η δύναμη της αγοράς.

Ο όρος Κοινωνική Πολιτική συνδέεται με τη θεωρία και την πράξη καθώς το γνωστικό αντικείμενο είναι πολυεπιστημονικό και διεπιστημονικό. Αυτό συνεπάγεται ότι είναι σε συνεχή αλληλεπίδραση και ανατροφοδότηση με την εφαρμοσμένη κοινωνική παρέμβαση σε τομείς που σχετίζονται με τις ανθρώπινες κοινωνικές ανάγκες

ρυθμίζοντας τις σχέσεις των μελών μιας κοινωνίας προκειμένου να προάγεται η κοινωνική δικαιοσύνη και η ελευθερία.. Από ορισμένους μελετητές η κοινωνική πολιτική προσεγγίζεται ως αυτόνομο επιστημονικό πεδίο (Adcock 1998) όμως η άποψη που κυριαρχεί είναι ότι η κοινωνική πολιτική αποτελεί ένα διεπιστημονικό πεδίο που δανείζεται μεθοδολογικά εργαλεία από άλλους επιστημονικούς κλάδους όπως η κοινωνιολογία, ιστορία, τα οικονομικά, οι πολιτικές επιστήμες απαιτώντας έτσι από τους μελετητές τις πολύπλευρες γνώσεις προκειμένου να είναι σε θέση να μελετήσουν και να αξιολογήσουν τα προγράμματά της.

Η κοινωνική πολιτική είναι συνδεδεμένη με την ευημερία. Κατά βάση είναι η διερεύνηση των κοινωνικών δράσεων για δικαιότερη διανομή της ευημερίας. Δεν πρέπει να περιορίζεται στην καταπολέμηση της οικονομικής φτώχειας αλλά να αποσκοπεί στην καταπολέμηση της κοινωνικής ανισότητας μέσα από την ιεράρχηση και την κάλυψη των κοινωνικών κινδύνων σε καίριους τομείς για την κοινωνία όπως ο τομέας της υγείας, της ασφάλισης, της απασχόλησης, της στέγασης, της κοινωνικής προστασίας, με στοχευμένες παρεμβάσεις σε ομάδες που έχουν μεγαλύτερη ανάγκη όπως τα παιδιά, η τρίτη ηλικία, τα άτομα με ειδικές ανάγκες. Οι παρεμβάσεις αυτές υλοποιούνται από τους δημόσιους φορείς όπως κεντρική κυβέρνηση, τοπική αυτοδιοίκηση α΄ και β΄ βαθμού αλλά και άτυπα δίκτυα αλληλεγγύης και μη κυβερνητικές οργανώσεις..

Με κριτήριο την κρατική παρέμβαση στον κοινωνικό χώρο και δίνοντας έμφαση στις αξίες και τους στόχους της κοινωνικής πολιτικής ο Titmuss (1974) διακρίνει τρία μοντέλα κοινωνικής πολιτικής που απηχούν σχηματικά ιδέες και θεωρίες κοινωνιολόγων, φιλοσόφων, οικονομολόγων και πολιτικών επιστημόνων. Αποκρυσταλλώνουν τις απόψεις για τα μέσα και τους σκοπούς της Κοινωνικής Πολιτικής την εποχή της άνθησης του κράτους ευημερίας. Αποτυπώνουν τις αντιλήψεις για την ηθική της εργασίας και τον ρόλο του θεσμού της οικογένειας, τα κριτήρια για τις επιλογές στην πολιτική και την οικονομία και κυρίως, την ισορροπία μεταξύ δημόσιας παρέμβασης και εξάρτησης από τις δυνάμεις της αγοράς. Η τυπολογική διάκριση του Titmuss φωτίζει το περιεχόμενο ενός κλασσικού κράτους ευημερίας, τις αξίες και τις αρχές που το διέπουν, τη σχέση του με την οικονομία και την εργασία:

1) Το υπολειμματικό μοντέλο (residual)-δεξιά εκδοχή, είναι επιλεκτικό μοντέλο αφού παρεμβαίνει μόνο στην περίπτωση που θεσμοί όπως η οικογένεια, η εκκλησία, η

κοινότητα, άτυπα δίκτυα αλληλεγγύης, αδυνατούν να καλύψουν τις ανάγκες ατόμων ή κοινωνικών ομάδων, ενώ ενθαρρύνει την ατομική πρωτοβουλία και τον ανταγωνισμό. Λειτουργεί περισσότερο κατασταλτικά και όχι προληπτικά. Οι ανάγκες αποδεικνύονται μέσα από ένα δαιδαλώδες σύστημα κριτηρίων γι' αυτό συμβάλλει στον στιγματισμό των αποδεκτών της κοινωνικής βοήθειας. Ιδεολογικά εκφράζει τις νεοφιλελεύθερες απόψεις. Παράδειγμα υπολειμματικού μοντέλου, σύμφωνα με τον Titmuss, είναι οι ΗΠΑ.

2) Το Βιομηχανικό μοντέλο (industrial achievement performance) – ενδιάμεση εκδοχή. Η φιλοσοφία είναι ότι η κοινωνική πολιτική θα πρέπει να κάνει καλό στην οικονομία. Το κράτος μαζί με την οικογένεια έχουν ενεργό ρόλο στην ευημερία των ανθρώπων με απώτερο σκοπό το καλό στην εθνική οικονομία. Συνδυάζει την ισχυρή παρουσία των θεσμών κοινωνικής πρόνοιας ως συνιστώσες στην οικονομία. Υποστηρίζει ότι οι κοινωνικές ανάγκες θα πρέπει να αντιμετωπίζονται στη βάση της αξιοκρατίας, των επιδόσεων της εργασίας και της παραγωγικότητας, (χώρες της Ηπειρωτικής Ευρώπης), και

3) Το θεσμικό/αναδιανεμητικό μοντέλο - αριστερή εκδοχή. Θεσμικό, γιατί λειτουργεί με στόχο την εδραίωση θεσμών για την κάλυψη των αναγκών και αναδιανεμητικό γιατί αποσκοπεί στην αναδιανομή του πλούτου και των ευκαιριών, ως μέσο καταπολέμησης των ανισοτήτων. Η κάλυψη των αναγκών υλοποιείται στη βάση των κοινωνικών δικαιωμάτων που αποτελούν και το περιεχόμενο της ουσιαστικής ιδιότητας του πολίτη. Υπερισχύει η καθολική μορφή κάλυψης, γι' αυτό αποφεύγεται ο στιγματισμός και ενισχύεται ο τομέας της πρόληψης, κυρίως από το κράτος, (Σκανδιναβικές χώρες).

Σήμερα κομβικό σημείο είναι ο ρόλος που αποδίδεται στη κοινωνική πολιτική από τις κυβερνήσεις (πολιτική προσέγγιση). Τις περισσότερες φορές χρησιμοποιείται ως μέσο για να επιτευχθούν διαφορετικοί σκοποί από αυτούς για τους οποίους έχει σχεδιαστεί.

1.2 Ιδεολογική Προσέγγιση της Κοινωνικής Πολιτικής

Η κοινωνική πολιτική έχει αποτελέσει κατά καιρούς πεδίο διαφορετικών ερμηνευτικών προσεγγίσεων ιδεολογικού περιεχομένου. Οι ιδεολογίες παραπέμπουν σε διαφορετικά πολιτικά συστήματα και αυτά αντίστοιχα σε ένα είδος κράτους ευημερίας, και ένα είδος κοινωνικής πολιτικής. Κάθε ιδεολογική προσέγγιση προσδίδει μία διαφορετική ερμηνεία στον ρόλο του κράτους ευημερίας και τον τρόπο που αυτό

παρεμβαίνει προκειμένου να αμβλύνει τις κοινωνικές ανιστότητες. Η διαφορετική προσέγγιση εστιάζεται στην πτυχή που κάθε φορά τονίζεται από την ιδεολογική προσέγγιση. Οι ιδεολογίες κινούνται στο φάσμα δεξιάς αριστεράς, και πολλές φορές στιγματίζονται από πολέμους, ύφεση, πολιτικά συμφέροντα.

1) Αριστερή προσέγγιση

Είναι η πιο ριζοσπαστική πολιτικά και συλλογική αξιακά προσέγγιση (George & Wilding, 1994:74-129). Εμπνέεται από τον Μαρξισμό (αυταρχικό καθεστώς) ενώ το όραμά της αντλείται από τη ‘Σοσιαλιστική δημοκρατία’ για ισότητα, δικαιοσύνη, δικαιώματα, ελευθερίες. Το κοινό σημείο είναι η διάσταση της δικαιοσύνης και η επιδίωξη της ισοδιανομής ενώ η διαφορά είναι ως προς τα μέσα με τα οποία θα επιτευχθούν. Σύμφωνα με τον Μαρξισμό το κοινωνικό κράτος έχει ως στόχο την διατήρηση του καπιταλιστικού συστήματος, της εργατικής τάξης και της ιδεολογικής υποταγής. Οι θεσμοί κοινωνικής προστασίας αναπτύσσονται στο πλαίσιο του κοινωνικού ελέγχου ενώ οι ταξικές ανισότητες οι οποίες δημιουργούνται από την άνιση κατανομή του πλούτου συγκαλύπτονται. Σύμφωνα με αυτή την προσέγγιση οι άνθρωποι μετατρέπονται σε εμπορεύματα της αγοράς χάνοντας έτσι την ανθρώπινη υπόστασή τους. Η διάβρωση αυτή είναι που ρυθμίζει τις κοινωνικές σχέσεις και αλλοιώνει τους κοινωνικούς θεσμούς (Marx, 1977). Υπό το πρίσμα της κοινωνικής πολιτικής η κοινωνική ασφάλεια ενδεχομένως να μην παρέχεται, το εκπαιδευτικό σύστημα να μην οδηγεί στη γνώση, ενώ το σύστημα υγείας να μην προσφέρει αυτό για το οποίο προορίζεται (Mishra, 1985). Η κοινωνική δικαιοσύνη και η ισότητα υποκύπτουν στην κυριαρχία της αγοράς και του κεφαλαίου παράγοντας την κοινωνική ανισότητα και τον καπιταλισμό.

2) Μεσαία προσέγγιση

Σταδιακή υποχώρηση οδήγησε την κοινωνική πολιτική στη μεσαία προσέγγιση. Είναι πολυσυλλεκτική αξιακά προσέγγιση αφού παίρνει στοιχεία και τα μετεξελίσσει. Προσπαθεί να συνδυάσει την κοινωνική ευημερία με την οικονομική ανάπτυξη και την πολιτική δημοκρατία. Αιχμές του δόρατος είναι η οικογένεια και η ιδιότητα του πολίτη. Η ιδιότητα αυτή προϋποθέτει μια ισχυρή διάσταση κοινωνικών δικαιωμάτων για την επίτευξη υψηλότερων επιπέδων κοινωνικής ισότητας. Η μεσαία προσέγγιση επιχειρεί να συνθέσει και να διατηρήσει το αποτέλεσμα αγοράς και διασφάλισης κοινωνικών δικαιωμάτων στο πλαίσιο μιας ήπιας αναδιανεμητικής διαδικασίας, ένα πλαίσιο συμφιλιώσεων, συνθέσεων, ισονομίας, ισότητας, πρόσβασης και ευκαιριών.

3) Δεξιά προσέγγιση

Ο κύριος αποκλειστικός στίβος διεκδίκησης και οικοδόμησης είναι η αγορά που κρίνει και τον βαθμό ευημερίας που δικαιούνται οι πολίτες. Η δεξιά προσέγγιση προεκτείνεται στην κοινωνική πολιτική και προτείνει μέσα επιδίωξης της ευημερίας με ατομικούς και όχι συλλογικούς όρους. Όρους που προάγουν την ατομική ελευθερία και ανεξαρτησία ενώ εξαλείφουν τις συλλογικές δεσμεύσεις και ευθύνες. Η ατομική ευημερία είναι ο στόχος της ζωής και η ατομική προσπάθεια το μέσο επιδίωξης της στο πεδίο δράσης της ελεύθερης αγοράς. Η κρατική παρέμβαση μέσω της κοινωνικής πολιτικής διαβρώνει το πνεύμα του ατόμου, περιορίζει την ατομική του ελευθερία και παρακωλύει την οικονομική ανάπτυξη (Friedman,1962) ενώ η υπέρμετρη αύξηση των κοινωνικών δαπανών μετά το 1960 όχι μόνο δεν εξάλειψε τις κοινωνικές ανισότητες αλλά διόγκωσε την γραφειοκρατία και διεύρυνε την ανισότητα. Η δεξιά προσέγγιση υποστηρίχθηκε από τους θεωρητικούς του νεοφιλελευθερισμού. Εγκαταλείπεται η θεωρία περί καθολικού χαρακτήρα κοινωνικών παροχών ενώ προτείνεται η αντιμετώπιση των κοινωνικών προβλημάτων μέσω του μηχανισμού της αγοράς σε συγκεκριμένες ομάδες που έχουν μεγαλύτερη ανάγκη κοινωνικής βοήθειας.

Με κριτήριο τις παραπάνω προσεγγίσεις αυτές, είναι φανερό η επίδραση της ιδεολογίας στην κοινωνική πολιτική μετατοπίζοντας το κέντρο βάρους της από αξίες όπως η ισότητα και η ελευθερία, η δικαιοσύνη και η αναγνώριση των κοινωνικών δικαιωμάτων σε επιμέρους κατασκευασμένα πολιτικά και οικονομικά συμφέροντα. Οι βασικοί ιδεολογικοί διαχωρισμοί είναι τρισχιδείς διαχωρισμοί, κάθετα νήματα, που επιδρούν στα συστήματα κοινωνικής ευημερίας. Οι ιδεολογίες που αναφέρθηκαν αντιλαμβάνονται διαφορετικά την επιδίωξη της κοινωνικής ευημερίας και επηρεάζουν διαφορετικά τις αντίστοιχες πολιτικές. Σήμερα οι ιδεολογικοί διαχωρισμοί δίνουν τη θέση τους σε ιδεολογικές συνθέσεις και σε πολυσυλλεκτικό πλουραλισμό.

1.4 Ανακεφαλαίωση

Η Κοινωνική Πολιτική μπορεί να οριοθετηθεί ως σχεδιασμένη κυβερνητική δράση για παροχή υπηρεσιών και εισοδήματος με σκοπό να επηρεάσει την ατομική και κοινωνική ευημερία και γνώμονα την κοινωνική δικαιοσύνη. Προσδιορίζεται από ένα οργανωμένο φάσμα θεσμών και πολιτικών μέσω των οποίων επιδιώκεται η ευημερία των πολιτών.

Συνδεδεμένη με όρους ισότητας και κοινωνικής δικαιοσύνης σκοπός της είναι η διερεύνηση των κοινωνικών δράσεων για δικαιότερη διανομή της ευημερίας. Κοινωνική Πολιτική σημαίνει πρωτίστως διερεύνηση των αιτίων, του τρόπου και των

επιδράσεων των πολιτικών αναδιανομής πόρων, πρόσβασης ευκαιριών και καταπολέμηση της κοινωνικής ανισότητας.

Η κοινωνική πολιτική είναι ένα ακαδημαϊκό αντικείμενο πολυεπιστημονικό γιατί η διερεύνηση και ανάλυσή της έχουν αφετηρία μία συγκεκριμένη επιστήμη από ένα φάσμα πολλών επιστημών. Επιπλέον είναι και διεπιστημονικό γιατί χρησιμοποιεί συνδυαστικά εργαλεία από περισσότερες από μία επιστήμες με στόχο την κατανόηση και ερμηνεία πολιτικών, οικονομικών, και κοινωνικών συνθηκών που συντελούν στη διαμόρφωση της κοινωνικής πολιτικής.

Με κριτήριο την κρατική παρέμβαση στον κοινωνικό χώρο ο Titmuss (1974) διακρίνει τρία μοντέλα Κοινωνικής Πολιτικής που αποκρυσταλλώνουν τις απόψεις για τα μέσα και τους σκοπούς της, την εποχή της άνθησης του κράτους ευημερίας. Το υπολειμματικό μοντέλο (residual) που εκφράζει την δεξιά εκδοχή, το βιομηχανικό μοντέλο (industrial achievement performance) που εκφράζει τον ενδιάμεσο χώρο και το θεσμικό-αναδιανεμητικό μοντέλο που εκφράζει την αριστερή εκδοχή.

Η κοινωνική πολιτική και η πολιτική ιδεολογία είναι δύο έννοιες οι οποίες επιδρούν μεταξύ τους. Οι ιδεολογίες παραπέμπουν σε διαφορετικά πολιτικά συστήματα σε διαφορετικά κράτη ευημερίας και διαφορετικά είδη κοινωνικής πολιτικής. Οι κυρίαρχες ιδεολογικές αντιλήψεις κινούνται στο φάσμα Αριστεράς-Δεξιάς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Κοινωνική Πολιτική και Τοπική Αυτοδιοίκηση

2.1 Τα πρώτα βήματα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης μέσα από την ανάγκη αλλαγής στην Κοινωνική Πολιτική

Η δεκαετία του '80 θεωρείται σημείο καμπής για τα συστήματα κοινωνικής προστασίας ενώ η ανάδυση των νέων κοινωνικών κινδύνων αναδεικνύει και την αδυναμία διαχείρισής τους. Η γυναικεία απασχόληση αλλάζει τους ρόλους των μελών της οικογένειας ανατρέποντας το πρότυπο της παραδοσιακής οικογένειας που ο μόνος εργαζόμενος ήταν ο άνδρας. Η δημογραφική γήρανση αναδεικνύει την έλλειψη δομών φροντίδας για την τρίτη ηλικία σε συνδυασμό με την γυναικεία απασχόληση. Η αγορά εργασίας απαιτεί εξειδικευμένο προσωπικό ενώ ο ιδιωτικός τομέας παροχής υπηρεσιών κοινωνικής προστασίας λειτουργεί ανταγωνιστικά ως προς το δημόσιο. Οι λόγοι αυτοί αποτέλεσαν την πρόκληση για την αλλαγή στα συστήματα κοινωνικής πολιτικής μέσω της συμμετοχής νέων σχημάτων. Αυτοί οι σχηματισμοί πρωτοεμφανίσθηκαν με την ανάδυση ενός ρεύματος που ονομάστηκε προνοιακός πλουραλισμός, με τον θεσμό της αυτοδιοίκησης να λαμβάνει ρόλο κεντρικής σημασίας (Σκαμνάκης, 2020:32-44). Ο προνοιακός πλουραλισμός απαρτίζεται από το κράτος και τις υπηρεσίες του, από εθελοντικές οργανώσεις, από τις επιχειρήσεις και τέλος από τις άτυπες μορφές φροντίδας. Οι θεσμοί αυτοί σε κοινό πλαίσιο συνεργασίας αποδίδουν υπηρεσίες φροντίδας και υγείας (Hatch and Mocroft, 1983), με τον εθελοντικό τομέα να έχει κυρίαρχο ρόλο. Ταυτόχρονα η συνεργασία αυτή συνεπάγεται και την απεμπλοκή του κεντρικού κράτους από την αποκλειστικότητα δράσης στον τομέα της κοινωνικής πολιτικής. Το ρεύμα του προνοιακού πλουραλισμού δέχθηκε πολλές παραλλαγές ανάλογα με την αφετηρία, την πολιτική ιδεολογία και τους στόχους του, ενώ περιορίστηκε κυρίως σε θέματα διαχείρισης και διανομής. Είναι γεγονός όμως ότι η αυτοδιοίκηση σε συνάρτηση με τον εθελοντισμό, την εκκλησία, τον ιδιωτικό τομέα και τους μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς αρχίζει να έχει ενεργό ρόλο στον τομέα της κοινωνικής πολιτικής (Mishra, 1984, Rein and Rainwater, 1987, Evers and Sveltik, 1993).

Στα τέλη της δεκαετίας του '80 και αρχές της επόμενης προωθήθηκε στη Βρετανία ένα σύστημα προσέλκυσης φορέων για τη χρηματοδότηση σε υπηρεσίες εκπαίδευσης, στέγης, υγείας και φροντίδας. Στόχος είναι η αναβάθμιση των υπηρεσιών κοινωνικής προστασίας μειώνοντας την γραφειοκρατία και αποφορτίζοντας τον ρόλο

του κεντρικού κράτους. Πλέον είναι γεγονός ότι το νέο σύστημα διαχείρισης των κοινωνικών υπηρεσιών δημιουργεί μία νέα πραγματικότητα αναδιανέμοντας διαφορετικά τους ρόλους μεταξύ κράτους και αυτοδιοίκησης (Σκαμνάκης, 2020: 40-43).

Ο ρόλος των θεσμών της τοπικής αυτοδιοίκησης διευρύνεται κυρίως μετά τη δεκαετία του '90 που συμμετέχει πλέον ενεργά στα συστήματα κοινωνικής πολιτικής. Η διαχείριση των τοπικών προβλημάτων προσεγγίζεται ευκολότερα από τους φορείς της αυτοδιοίκησης εξαιτίας της άμεσης επαφής με τις τοπικές κοινωνίες προσαρμόζοντας τις εθνικές πολιτικές αντίστοιχα. Ενώ λοιπόν η αναδιανεμητική λειτουργία είναι αρμοδιότητα του κεντρικού κράτους, η αυτοδιοίκηση έχει την ευελιξία να εντοπίσει τις κοινωνικές ανάγκες και να εφαρμόσει τις εθνικές πολιτικές σε τοπικό επίπεδο. Ωστόσο η θεσμική διάκριση κράτους και αυτοδιοίκησης δε συνεπάγεται και κατάτμηση των κοινωνικών πολιτικών. Οι εθνικές πολιτικές στόχο έχουν την κάλυψη των κοινωνικών αναγκών γεγονός που καθιστά απαραίτητη τη συνεργασία με την αυτοδιοίκηση ώστε να επιτευχθεί καλύτερος σχεδιασμός. Αυτό συνεπάγεται τη δικτύωση των φορέων του κεντρικού κράτους με τους φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης, αλλά και τους μη θεσμοθετημένους φορείς για την επιτυχή εφαρμογή των προγραμμάτων κοινωνικής πολιτικής. Η αυτοδιοίκηση στην ουσία είναι ο συνδεδετικός κρίκος κεντρικού κράτους και τοπικής κοινωνίας ώστε να καταστεί δυνατή η καλύτερη εφαρμογή των συστημάτων κοινωνικής πολιτικής αλλά και η διεύρυνση αυτών όπου θεωρείται αναγκαίο (Σκαμνάκης, 2020: 59) .

2.2 Η εμβέλεια τοπικών πολιτικών κοινωνικής πολιτικής

Η δράση της αυτοδιοίκησης απλώνεται σε δύο επίπεδα, στην παροχή πρωτοβάθμιων υπηρεσιών φροντίδας και στην αντιμετώπιση εξειδικευμένων αναγκών με προσωπικό χαρακτήρα. Η πρωτοβάθμια φροντίδα αφορά δράσεις για την υποστήριξη και φροντίδα της βρεφικής, παιδικής και τρίτης ηλικίας με την δημιουργία δομών όπως παιδικοί και βρεφονηπιακοί σταθμοί, ορφανοτροφεία, δομές ανοικτής περίθαλψης, ψυχαγωγίας των ηλικιωμένων, γηροκομεία κλπ. Οι δράσεις λόγω εξειδικευμένων αναγκών σχετίζονται με προγράμματα τοπικού χαρακτήρα για την στήριξη των αστέγων, των οικονομικά αδύνατων πολιτών που αντιμετωπίζουν άμεσα και σοβαρά προβλήματα διαβίωσης. Σ' αυτή την κατηγορία ανήκουν και δράσεις που στοχεύουν στη στήριξη των ευάλωτων κοινωνικά ομάδων μέσω της υποστήριξης

δομών ιατρικής φροντίδας, φαρμακείων, συμβουλευτικής υποστήριξης θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας, αθίγγανων, μεταναστών κλπ.

Συνολικά σε τοπικό επίπεδο μπορεί να οργανώνεται μία συντονισμένη παρέμβαση με πρωτοβουλία της αυτοδιοίκησης μέσω δομών σε συνεργασία με το κεντρικό κράτος. Τα συστατικά του μείγματος εξαρτώνται από τον πυρήνα του συστήματος κοινωνικής πολιτικής ενώ οι στόχοι του είναι προσδιορισμένοι κυρίως από την λογική αυτού. Η οριζόντια μετατόπιση της λογικής των συστημάτων κοινωνικής πολιτικής πλέον γίνεται πιο εξειδικευμένη και αφορά προγράμματα καθολικού χαρακτήρα (Thompson-Hoggett, 1996). Οι δομές της αυτοδιοίκησης επιχειρούν να συνθέσουν ένα δίκτυο προστασίας με τοπικά χαρακτηριστικά, ενισχύοντας έτσι την κοινωνική συνοχή και την ομαλή επανένταξη, όμως σε κάθε περίπτωση δε μπορεί να αποτελέσει αυτόνομο σύστημα κοινωνικής πολιτικής αλλά συνέχεια της εθνικής πολιτικής του κεντρικού κράτους.

Σε περιόδους οικονομικής κρίσης και έκτακτων αναγκών όπως σεισμοί, πλημμύρες, πυρκαγιές, αναδεικνύονται νέα πεδία παρέμβασης της τοπικής αυτοδιοίκησης στον τομέα της κοινωνικής πολιτικής μέσω της υποστήριξης των πλέον αδύναμων μελών της. Σε τέτοιες περιόδους γίνεται αισθητή η αδυναμία του συστήματος να διαχειριστεί την εκάστοτε κρίση, έχοντας να αντιμετωπίσει τα προβλήματα που έχει κληρονομήσει από το παρελθόν αλλά και λόγω έλλειψης δομών και οικονομικών πόρων. Η αδυναμία αυτή γίνεται εντονότερη από την οικονομική κρίση και μετά, η οποία επέφερε και υποχώρηση στη χρηματοδότηση των συστημάτων κοινωνικής προστασίας. Οι δήμοι πλέον δαπανούν πολύ μικρότερα χρηματικά ποσά για την συλλογική κάλυψη τοπικών κοινωνικών αναγκών απ'ότι δαπανούσαν σε περιόδους προ κρίσης. Συμπληρωματικά σήμερα, η τοπική αυτοδιοίκηση ζητά την υποστήριξη κοινοτικών πόρων και πόρων του ΕΣΠΑ, ενώ στρέφεται και προς τα τοπικά δίκτυα αλληλεγγύης, όπως της εκκλησίας και των μη κυβερνητικών οργανώσεων ή ομάδων πολιτών ως ελάχιστη παρέμβαση τοπικού προνοιακού χαρακτήρα.

2.3 Η οριοθέτηση του ρόλου της τοπικής αυτοδιοίκησης

Ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης είναι σημαντικός τόσο στην Ευρώπη όσο και σε εθνικό επίπεδο. Δεν περιορίζεται μόνο στην κάλυψη τοπικών αναγκών αλλά επεκτείνεται και στην χάραξη της στρατηγικής στον τομέα της κοινωνικής πολιτικής. Η

οριοθέτηση της δυναμικής του ρόλου της τοπικής αυτοδιοίκησης επηρεάζεται από τέσσερις παραμέτρους (Γεωργάκης, 2012).

1. Η πρώτη παράμετρος αφορά τον ρόλο της τοπικής αυτοδιοίκησης σε συνάρτηση με τις απαιτήσεις και τα χαρακτηριστικά της εκάστοτε εποχής που διανύουμε. Λέγοντας απαιτήσεις εννοούμε την τεχνολογική εξέλιξη, τις οικονομικές, πολιτικές, κοινωνικές εξελίξεις, την παγκοσμιοποίηση, την ελεύθερη αγορά, αλλά και κρίσεις όπως η πανδημία και η περιβαλλοντική κρίση.
2. Η δεύτερη παράμετρος σχετίζεται με την δυσπιστία με την οποία αντιμετωπίζουν οι πολίτες τους ασκούντες τοπική εξουσία λόγω της μειωμένης εμπιστοσύνης τους στο πρόσωπό τους περιορίζοντας έτσι τον ρόλο της τοπικής αυτοδιοίκησης και τις δράσεις της. Όταν οι πολίτες είναι δύσπιστοι σε πολιτικές λόγω αμφιβολιών και διαφάνειας, δυσχεραίνεται ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης. Αυτό συναρτάται άμεσα και με το βαθμό πραγματικού ενδιαφέροντος των πολιτικών προσώπων για τα τοπικά θέματα. Όταν το ενδιαφέρον είναι αυξημένο αναπτύσσονται δράσεις με έκταση και βάθος, ποιότητα και αποτελεσματικότητα για τις τοπικές κοινωνίες. Για παράδειγμα ως προς τη διαφάνεια στη Σουηδία οι ΟΤΑ αναρτούν σε πραγματικό χρόνο δεδομένα και συγκριτικά στοιχεία τα οποία δρουν προληπτικά αλλά και παροτρυντικά για βελτίωση επιδόσεων και ορθή διαχείριση αναβαθμίζοντας έτσι και τη λογοδοσία των αιρετών (Χλέπας, 2021: σελ18).
3. Η τρίτη παράμετρος σχετίζεται με την αμφίδρομη σχέση της τοπικής αυτοδιοίκησης με το κεντρικό κράτος και τον πολίτη. Η τοπική αυτοδιοίκηση δέχεται τις πιέσεις και τις ανάγκες της τοπικής κοινωνίας και ταυτόχρονα πρέπει να παρεμβαίνει με προτάσεις στο κεντρικό κράτος για δικαιότερη κοινωνική πολιτική. Η παράμετρος αυτή θα πρέπει να εξεταστεί σε συνδυασμό και με την αναδιανεμητική διαδικασία. Αν το κράτος παραχωρεί την ευθύνη χρηματοδότησης αποκλειστικά στην τοπική αυτοδιοίκηση τότε υπάρχει μεγάλος κίνδυνος να δημιουργηθούν κοινωνικές πολιτικές πολλών ταχυτήτων οι οποίες θα εξαρτώνται από την οικονομική

δυνατότητα της τοπικής αυτοδιοίκησης και όχι από τις τοπικές κοινωνικές ανάγκες.

4. Τέταρτη και κρίσιμη παράμετρος είναι η ανάγκη εξατομίκευσης παροχής υπηρεσιών. Αυτό συνεπάγεται τον ακριβή προσδιορισμό των πληθυσμών-στόχων και την όσο το δυνατόν ακριβέστερη κατανομή πόρων. Σε τοπικό επίπεδο η συνάρτηση αυτή μεταφράζεται σε οικογένειες, άτομα αλλά και ανάγκες οι οποίες τις περισσότερες φορές συμπλέκονται. Αυτό σημαίνει ότι τα μέλη μιας οικογένειας ενδεχομένως να συγκεντρώνουν περισσότερες από μία ιδιότητες δηλαδή μπορεί να είναι άνεργα, χωρίς επαγγελματικές δεξιότητες, εξαρτημένοι από ουσίες και να έχουν παραβατική συμπεριφορά. Αντιμετωπίζοντας μεμονωμένα ένα από τα παραπάνω προβλήματα, δε συνεπάγεται και επιτυχή αποτελέσματα αφού η προσπάθεια μηδενίζεται από το σύνολο των υπολοίπων προβλημάτων.

Η επιτυχής άσκηση κοινωνικής πολιτικής από την τοπική αυτοδιοίκηση είναι πλήρως εξαρτώμενη από τις τέσσερις αυτές παραμέτρους. Κάθε μία από αυτές αποτελεί συνιστώσα που απαιτεί σωστό σχεδιασμό και τεχνογνωσία για την αντιμετώπιση των πολλαπλών προβλημάτων των τοπικών κοινωνιών, διευκολύνοντας ταυτόχρονα τον έλεγχο, τη λογοδοσία και την διαφάνεια. Από την άλλη η μη εξασφάλιση αυτών των παραμέτρων θα οδηγήσει στη διαμόρφωση τοπικών κοινωνιών πολλών ταχυτήτων.

2.4 Οργανωτικός σχεδιασμός δράσεων και δομών της τοπικής αυτοδιοίκησης

Ο σχεδιασμός δράσεων και δομών σε τοπικό επίπεδο ακολουθεί τους ρυθμούς των εθνικών πολιτικών σε συνδυασμό με τα ευρωπαϊκά χρηματοδοτικά εργαλεία και όχι τις ανάγκες των ομάδων-στόχων. Η αυτοδιοικητική κοινωνική πολιτική περιλαμβάνει τρεις τύπους δράσεων και αντίστοιχων δομών.

Τις αντανεκλαστικές δράσεις που σχεδιάζονται και χρηματοδοτούνται από εθνικούς και ευρωπαϊκούς θεσμούς, όπως τα ΚΑΠΗ, τη Βοήθεια στο Σπίτι, Προγράμματα κατάρτισης και επανένταξης κλπ.

Τις πρωτοβουλιακές δράσεις που προκύπτουν από σχεδιαστική και οργανωτική αυτενέργεια των τοπικών αυτοδιοικήσεων όπως δομές πρωτοβάθμιας υγειονομικής περίθαλψης. Οι δράσεις αυτές λειτουργούν συμπληρωματικά ως προς τις εθνικές

(Κοντιάδης, 2006), καλύπτοντας ένα συγκεκριμένο φάσμα αναγκών που προκύπτουν σε τοπικό επίπεδο.

Οι κληροδοτημένες δράσεις που αφορούν την ανάληψη δράσεων και δομών με την μορφή κληροδοτήματος που προϋπήρχαν ως κρατικές ή ως κληροδοτήματα όπως, ορφανοτροφεία, γηροκομεία κλπ. (Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης, 2006).

Σε ότι αφορά τον σχεδιασμό δράσεων και δομών διαπιστώνεται ότι η παρέμβαση της τοπικής αυτοδιοίκησης στον τομέα άσκησης κοινωνικής πολιτικής

- Δεν προκύπτει από συστηματικό σχεδιασμό θεσμικά και οργανωτικά ενταγμένο στο πλαίσιο λειτουργίας της
- Δεν βασίζεται σε ένα βιώσιμο σύστημα χρηματοδότησης αλλά σε ευκαιριακή αξιοποίηση πόρων της ΕΕ
- Δεν ρυθμίζεται από ένα θεσμικό πλαίσιο με σαφήνεια, αλλά ως κοινωνική παρέμβαση σε σχέση με τις εθνικές πολιτικές

2.5 Ιδεατό μοντέλο άσκησης Κοινωνικής Πολιτικής σε τοπικό επίπεδο

Το ιδεατό μοντέλο άσκησης κοινωνικής πολιτικής στην τοπική αυτοδιοίκηση τοποθετείται σε πλαίσιο στο οποίο εμπλέκονται όλοι οι συναρμόδιοι φορείς σε διαδικασίες ολοκληρωμένου σχεδιασμού. Η εφαρμογή της αρχής της επικουρικότητας καθιστά τους αρμόδιους τοπικούς φορείς άσκησης της κοινωνικής πολιτικής υπεύθυνους, λόγω της εγγύτητάς τους με τις ομάδες – στόχους και κατά συνέπεια της δυνατότητας ανάδειξης των κοινωνικών προβλημάτων λόγω της ευελιξίας και προσαρμοστικότητας στις τοπικές ιδιαιτερότητες. Οι υπερκείμενοι διοικητικοί φορείς παρεμβαίνουν μόνο όταν συντρέχουν λόγοι συντονισμού παράλληλων και συμπληρωματικών δράσεων, για την διασφάλιση της τεχνογνωσίας, και την αναδιανομή πόρων.

Οι κατακεραματισμένες κοινωνικές πολιτικές αντικαθίστανται από έναν ολοκληρωμένο κοινωνικό σχεδιασμό. Αυτό συνεπάγεται αντίστοιχα και αλλαγές στον οργανωτικό λειτουργικό σχεδιασμό σε σχέση με τα αυτοτελή νομικά πρόσωπα που ασκούν κοινωνική πολιτική σε τοπικό επίπεδο. Δηλαδή η ύπαρξη ενός οργάνου κοινωνικού σχεδιασμού σε αυτοδιοικητικό επίπεδο, που θα αναλάβει ρολο συντονιστικό σε μια δεξαμενή εξειδικευμένων επιστημόνων με γεωγραφική

αρμοδιότητα, θα είναι αποτελεσματικότερη εστιάζοντας στην πρόληψη κατά κύριο λόγο και όχι αποκλειστικά σε διορθωτικές ή συμπληρωματικές δράσεις. Το εξειδικευμένο προσωπικό έχει καθοριστικό ρόλο τόσο στην κοινωνική διοίκηση, όσο και στην τεχνογνωσία. Ως προς την κοινωνική διοίκηση απαιτείται προσωπικό με γνώσεις νομικές και οικονομικές σε θέματα κοινωνικής πολιτικής και όχι γενικών διοικητικών καθηκόντων. Ως προς την τεχνογνωσία απαιτούνται επιστήμονες όπως ψυχολόγοι, κοινωνιολόγοι, κοινωνικοί λειτουργοί, νοσηλευτές, βρεφοκόμοι, γιατροί, ψυχίατροι, λογοθεραπευτές κλπ.. Ειδικότερα το δίκτυο θα είναι επιφορτισμένο με (Θελερίτη, 2008:113):

- Τη διαμόρφωση κεντρικού κοινωνικού σχεδιασμού προσαρμοσμένου στις τοπικές ανάγκες
- Τον καθορισμό προτεραιοτήτων και την ορθολογική κατανομή πόρων
- Τον συντονισμό εθνικών και ευρωπαϊκών πόρων σε τοπικό επίπεδο
- Τη διεξαγωγή έρευνας αναγκών των πολιτών σε τοπικό επίπεδο
- Την επεξεργασία προτάσεων συνεργασίας με άλλους κοινωνικούς φορείς για τη διαμόρφωση τοπικής πολιτικής

Ο ρόλος της έρευνας και του σχεδιασμού σε ότι αναφέρθηκε είναι καθοριστικός. Η συνεχής κοινωνική έρευνα για τον εντοπισμό, την ανάλυση και παρακολούθηση των τοπικών κοινωνικών προβλημάτων θα οδηγήσει στη χάραξη μιας αποτελεσματικής κοινωνικής πολιτικής σε τοπικό επίπεδο.

Στην Ελλάδα μέχρι σήμερα οι αποφάσεις λαμβάνονται χωρίς να έχει προηγηθεί έρευνα, ή ακόμα και αν έχει γίνει, τα αποτελέσματά της δε λαμβάνονται υπόψη και απόδειξη είναι η άσκηση μη επιτυχημένης κοινωνικής πολιτικής. (Θελερίτη, 2008:31)

Σύμφωνα με το σύγχρονο οργανωτικό μοντέλο που φαίνεται να προβάλλει στο πλαίσιο της ΕΕ, η ποιότητα των κοινωνικών υπηρεσιών εξασφαλίζεται (Θελερίτη, 2008: 116):

- Με υπηρεσίες στοχευμένες στους έχοντες ανάγκη
- Με την ενεργή συμμετοχή των χρηστών

- Με την συνέχεια των υπηρεσιών που σημαίνει και εξασφάλιση της χρηματοδότησης
- Με την συνεργασία των φορέων κοινωνικών υπηρεσιών και τους παρέχοντες χρηματοδότηση
- Με υπηρεσίες που στοχεύουν στην εκπαίδευση των εργαζομένων στους φορείς
- Με τις ίσες ευκαιρίες μεταξύ ανδρών και γυναικών ώστε να μην αγνοείται η ανάγκη των γυναικών για απασχόληση
- Με ποιοτική και ποσοτική αξιολόγηση των παρεχόμενων υπηρεσιών

Οι διαστάσεις αυτές θα πρέπει να εξειδικευτούν με βάση τις εθνικές, και τοπικές ανάγκες, ενώ αποτελούν αρχικά ένα πλαίσιο για ανταλλαγή εμπειριών και ανοίγουν τον κοινωνικό διάλογο για τις κοινωνικές υπηρεσίες που θέλουμε σε τοπικό επίπεδο.

Η ύπαρξη επαρκών πόρων αποτελεί άλλη μία κρίσιμη προϋπόθεση για την άσκηση αποτελεσματικής κοινωνικής πολιτικής σε αυτοδιοικητικό επίπεδο. Πιθανές εναλλακτικές για την διασφάλιση οικονομικών πόρων εκτός από την κρατική επιχορήγηση, θα μπορούσαν να είναι τα ανταποδοτικά έσοδα ομάδων με υψηλά εισοδήματα, η συνεργασία με ασφαλιστικά ταμεία μέσω τιμολογούμενων υπηρεσιών τα έσοδα των οποίων θα επενδύονται σε προγράμματα κοινωνικού χαρακτήρα αλλά και συνεργασίες με φορείς ιδιωτικής ασφάλισης (Ε.Ε.Τ.Α.Α, 1995:179).

2.6 Ανακεφαλαίωση

Ο μεταβαλλόμενος χαρακτήρας των συστημάτων κοινωνικής πολιτικής ανέδειξε τον θεσμό της τοπικής αυτοδιοίκησης ως φορέα υλοποίησης των εθνικών πολιτικών αλλά και ως ελάχιστο δίκτυο προστασίας μέσω παροχών και δομών σε περιπτώσεις άμεσης ανάγκης. Στο ξεκίνημά του ο θεσμός αποτέλεσε μέρος ενός οργανωμένου δικτύου με στόχο την κάλυψη των κοινωνικών αναγκών που ονομάστηκε προνοιακός πλουραλισμός. Ο σχηματισμός αυτός οδήγησε σταδιακά στον περιορισμό της παρουσίας του κεντρικού κράτους ενώ η αυτοδιοίκηση έγινε ο διάυλος επικοινωνίας του κράτους και των τοπικών κοινωνιών για την καλύτερη υλοποίηση των προγραμμάτων της κοινωνικής πολιτικής..

Η εμβέλεια δράσης του αυτοδιοικητικού θεσμού σήμερα καθορίζεται κατά κύριο λόγο από την οργανωτική μορφή του κεντρικού κράτους, τις τοπικές κοινωνικές ανάγκες, τις έκτακτες καταστάσεις κρίσης, αλλά και από τη δυνατότητα χρηματοδότησης των δομών της. Από την αρχή της οικονομικής κρίσης και λόγω περιορισμένων πόρων της η χρηματοδότηση στηρίζεται στους κοινοτικούς πόρους, το ΕΣΠΑ, αλλά και τα άτυπα δίκτυα αλληλεγγύης. Επιπλέον είναι εξαρτώμενη από τα χαρακτηριστικά και τις απαιτήσεις της εποχής, την αποδοχή των τοπικών πολιτικών από τις ομάδες στόχους, την αμφίδρομη σχέση κεντρικού κράτους, τοπικής αυτοδιοίκησης και πολίτη και τέλος την δυνατότητα εξατομίκευσης παροχής υπηρεσιών.

Ο σχεδιασμός δράσεων και δομών σε τοπικό επίπεδο ακολουθεί τους ρυθμούς των εθνικών πολιτικών σε συνδυασμό με τα ευρωπαϊκά χρηματοδοτικά εργαλεία και λιγότερο τις ανάγκες των ομάδων-στόχων. Σε ένα ιδεατό μοντέλο άσκησης κοινωνικής πολιτικής σε τοπικό επίπεδο οι κατακερματισμένες κοινωνικές πολιτικές αντικαθίστανται από έναν ολοκληρωμένο κοινωνικό σχεδιασμό ενώ οι δράσεις υλοποιούνται από εξειδικευμένους επιστήμονες. Η ύπαρξη επαρκών πόρων αποτελεί βασική προϋπόθεση για την άσκηση αποτελεσματικής κοινωνικής πολιτικής σε αυτοδιοικητικό επίπεδο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Κοινωνική Πολιτική και Τοπική Αυτοδιοίκηση στην ΕΕ

3.1 Οργανωτική δομή των ευρωπαϊκών θεσμών τοπικής αυτοδιοίκησης

Η αυτοδιοίκηση στον ευρωπαϊκό χώρο πήρε μορφή από πολύ νωρίς κάνοντας την αρχή από το Συμβούλιο των Δήμων της Ευρώπης το 1953 και μετέπειτα με τη Διαρκή Διάσκεψη των Τοπικών και Περιφερειακών Αρχών της Ευρώπης το 1957. Στη συνέχεια υιοθετήθηκε ο Ευρωπαϊκός χάρτης Τοπικής Αυτονομίας που αποτέλεσε μία διεθνή σύμβαση ως προς την πρώτο βαθμό των ΟΤΑ, η οποία υιοθετήθηκε και από την χώρα μας αποκτώντας υπερνομοθετική ισχύ κυρίως σε θέματα αρμοδιότητας και οικονομικής αυτοτέλειας των ΟΤΑ. Η συγκρότηση και μορφή των ΟΤΑ στην ΕΕ ποικίλει με κριτήριο τους ρόλους που αναλαμβάνουν και τις αρμοδιότητες που ασκούν λαμβάνοντας υπόψη τα ιστορικά δεδομένα και τις παραδόσεις των χωρών.

Οι παρεμβάσεις των αυτοδιοικητικών θεσμών είναι αυτές που καθορίζουν το εύρος και τις πολιτικές τους και συναρτώνται από δύο παραμέτρους. Η πρώτη παράμετρος σχετίζεται με την οργανωτική δομή του πυρήνα των θεσμών ενώ η δεύτερη σχετίζεται με το πλαίσιο των αρμοδιοτήτων το οποίο διαμορφώνει τις παρεμβάσεις αλλά και τους ρόλους τους κατά την υλοποίηση των πολιτικών τους. Οι χώρες του ευρωπαϊκού βορρά ανήκουν στην πρώτη παράμετρο. Οι χώρες αυτές διατηρούν την αυτονομία τους σε θέματα οικονομικού ενδιαφέροντος, ενώ αναπτύσσεται συνεργασία των θεσμών της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των θεσμών της κεντρικής εξουσίας. Οι χώρες του ευρωπαϊκού Νότου αντίθετα διακρίνονται από περιορισμένη τοπική αυτονομία ενώ οι παρεμβάσεις της τοπικής αυτοδιοίκησης έχουν ως αφετηρία τον πολιτικό τοπικισμό που τροφοδοτείται από άτυπα πολιτικά δίκτυα πελατειακού χαρακτήρα (Goldsmith, 1996:192, John:2001).

Μία διαφορετική κατηγοριοποίηση των Αυτοδιοικητικών θεσμών η οποία κυριάρχησε ως βασική για περισσότερο από δύο δεκαετίες είναι αυτή των Hesse και Sharpe (1991) σύμφωνα με την οποία υπάρχουν τρεις διακρίσεις. Η πρώτη ακολουθεί το γαλλικό σύστημα που η εξουσία συγκεντρώνεται στο κεντρικό κράτος το οποίο ελέγχει τους αυτοδιοικητικούς θεσμούς, ενώ η τοπική αυτονομία είναι περιορισμένη. Σ' αυτή την κατηγορία ανήκουν οι νότιες χώρες. Στη δεύτερη κατηγορία ανήκουν οι χώρες στις οποίες αν και δεν υπάρχει μεγάλος βαθμός αυτονομίας παρ'όλα αυτά διαθέτουν ένα ευρύτερο πλαίσιο αυτονομίας μέσα στο οποίο υλοποιούνται οι παρεμβάσεις τους. Σ' αυτή την κατηγορία ανήκουν οι Ιρλανδία και η Αγγλία. Στην τρίτη

κατηγορία ανήκουν οι χώρες με μεγαλύτερη αυτονομία και οργανωμένους θεσμούς που παρεμβαίνουν ανεξάρτητα από τις κεντρικές πολιτικές, ενώ η αρχή της επικουρικότητας εφαρμόζεται διευρυμένα. Σ' αυτή την κατηγορία ανήκουν οι σκανδιναβικές χώρες, η Γερμανία, η Αυστρία και η Ελβετία. Ωστόσο η κατηγοριοποίηση αυτή κρίθηκε ελλειπής αφού δεν συμπεριλαμβάνει χώρες της ανατολικής και κεντρικής Ευρώπης.

Σήμερα στον ευρωπαϊκό χώρο οι τοπικές εξουσίες δομούνται σε σχέση με τους ρόλους που συγκεντρώνει το πρόσωπο του δημάρχου, τις αρμοδιότητες του πολιτικού προσωπικού που αναλαμβάνει εξειδικευμένες θέσεις, αλλά και από τις αρμοδιότητες του δημοτικού συμβουλίου. Σύμφωνα με αυτό το πρότυπο έχει ενδιαφέρον να σταθούμε σε μία τυπολογία που αναπτύσσεται από τους Mouritzen και Svara. Η κατηγοριοποίηση αυτή βασίζεται στον ρόλο που αποδίδεται στον δήμαρχο, στο δημοτικό συμβούλιο και τους λοιπούς αιρετούς παράγοντες και διακρίνεται σε: Δημαρχο-κεντρικό σύστημα, στο οποίο ο Δήμαρχος είναι επικεφαλής και διαθέτει εκτελεστική εξουσία. Σ' αυτή την κατηγορία ανήκουν η Γαλλία, Αυστρία, Ελλάδα, Ιταλία Πορτογαλία, Ισπανία και τμήμα της Γερμανίας. Η δεύτερη κατηγοριοποίηση είναι τύπου επιτροπείας σύμφωνα με την οποία οι εκτελεστικές εξουσίες μοιράζονται στο πρόσωπο ενός πολιτικού προσώπου που ενδεχομένως να μην έχει την πλειοψηφία και των υπολοίπων αιρετών προσώπων. Σ' αυτή την κατηγορία ανήκουν η Δανία, η Αγγλία και μέρος της Αυστρίας. Στην τρίτη κατηγορία επικρατεί η συλλογική εξουσία δηλαδή οι αποφάσεις λαμβάνονται συλλογικά ενώ ο δήμαρχος και μια επιτροπή αποτελούμενη από αιρετούς έχει εκτελεστική εξουσία (Ολλανδία, Ελβετία, Βέλγιο). Τέλος στην τέταρτη κατηγορία η εκτελεστική εξουσία συγκεντρώνεται στο πρόσωπο ενός διοικητικού ο οποίος διορίζεται από το Δημοτικό Συμβούλιο με πολιτικές αρμοδιότητες και όχι διοικητικές, (Ιρλανδία) (Mouritzen και Svara, 2002: 50-56).

3.2 Ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης υπό την επίδραση εθνικών πολιτικών

Η παραπάνω ανάλυση των κατηγοριοποιήσεων έχει ως στόχο να οριοθετήσει το εύρος των αρμοδιοτήτων της τοπικής αυτοδιοίκησης. Κάθε χώρα αποτελεί ξεχωριστή περίπτωση. Για παράδειγμα στην περίπτωση της χώρας μας που ο κύριος ρυθμιστής των συστημάτων κοινωνικής πολιτικής είναι το ίδιο το κράτος οριοθετώντας έτσι τον ρόλο της αυτοδιοίκησης.

Στο πλαίσιο αυτό διαμορφώνεται και το πλαίσιο δράσης των τοπικών θεσμών στα συστήματα κοινωνικής πολιτικής. Το εύρος παρέμβασης της τοπικής αυτοδιοίκησης εξαρτάται από την αυτονομία της σε σχέση με το κεντρικό κράτος, την οικονομική αυτοτέλειά της και δευτερευόντως από την ιστορία και τις παραδόσεις της κάθε χώρας. Οι χώρες του ευρωπαϊκού βορρά στηρίζουν περισσότερο το αποκεντρωτικό σύστημα οργάνωσης με αποτέλεσμα ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης να είναι ενισχυμένος σε θέματα κοινωνικής πολιτικής. Στην περίπτωση αυτή η αυτοδιοίκηση έχει μεγαλύτερη ευελιξία στην διαχείριση πόρων που προέρχονται από το κεντρικό κράτος, από τοπικούς φόρους ή από την διαχείριση κοινοτικών πόρων προκειμένου να μπορεί να υλοποιεί παρεμβάσεις κοινωνικού χαρακτήρα. Το στοιχείο αυτό είναι κομβικής σημασίας και απαντά εν μέρει στο ερώτημα αν ο θεσμός της αυτοδιοίκησης θα μπορούσε να εξελιχθεί σε αποτελεσματικό μηχανισμό κατοχυρώνοντας ρόλο κεντρικής σημασίας στο πλαίσιο των χωρών της ΕΕ. Ένας άλλος λόγος που αποτελεί κοινή πραγματικότητα για όλες τις χώρες της Ευρώπης ακόμα και σε αυτές που διαθέτουν φιλελεύθερου τύπου κοινωνικά συστήματα, είναι η ανάγκη μετατόπισης των κοινωνικών δράσεων συλλογικού χαρακτήρα σε πιο εξατομικευμένες δράσεις προσωπικού χαρακτήρα. Αυτό προκύπτει από τις αυξανόμενες κοινωνικές ανάγκες που δημιουργούνται από τους νέους κοινωνικούς κινδύνους αλλά και την αδυναμία του κεντρικού κράτους να γνωρίζει τα τοπικά χαρακτηριστικά και τις διαρκώς αυξανόμενες ανάγκες του και να παρεμβαίνει άμεσα. Με αυτό τον τρόπο γίνεται δυνατή η εκλογίκευση του όλου δηλαδή του κράτους και η μείωση της γραφειοκρατίας. Η ενοποίηση των αγορών, η παγκοσμιοποίηση, η ανάγκη επικοινωνίας των ανθρώπων με την εξουσία χωρίς χάσιμο χρόνου, είναι μερικοί ακόμα λόγοι που οδηγούν στη μετατόπιση του κέντρου βάρους του κράτους σε θεσμούς της αυτοδιοίκησης, χωρίς αυτό να σημαίνει ταυτόχρονη συρρίκνωση της δύναμής του. Το κεντρικό κράτος παραμένει ο κύριος ρυθμιστής του εύρους των αρμοδιοτήτων της τοπικής αυτοδιοίκησης η οποία με τη σειρά της γίνεται διάυλος επικοινωνίας του εσωτερικού με το κεντρικό κράτος.

Έχει ενδιαφέρον να εξετάσουμε σε ποιους τομείς αναπτύσσει δράσεις η τοπική αυτοδιοίκηση. Τα πεδία δράσεις της είναι κυρίως της απασχόλησης, της φροντίδας και της φτώχειας.

Στον τομέα της απασχόλησης οι παρεμβάσεις της τοπικής αυτοδιοίκησης εντοπίζονται στις τοπικές αγορές εργασίας. Στόχος είναι η αύξηση των ποσοστών

απασχόλησης κυρίως σε περιόδους ύφεσης, η οικονομική ενίσχυση για ορισμένο χρονικό διάστημα των ανέργων με τη συνεργασία των τοπικών γραφείων εργασίας και η επανένταξή τους μέσω των ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης με τη συμμετοχή των τοπικών επιχειρήσεων. Τέτοιοι μηχανισμοί σήμερα εντοπίζονται σε ολόκληρο τον ευρωπαϊκό χώρο με σκοπό την προώθηση της απασχόλησης με την συνεργασία δημόσιου και ιδιωτικού τομέα. (Σκαμνάκης, 2020:117).

Ο τομέας των υπηρεσιών φροντίδας είναι ένας άλλος σημαντικός τομέας στον οποίο η τοπική αυτοδιοίκηση παρεμβαίνει. Στον ευρωπαϊκό χώρο η εξάρτηση των μελών της οικογένειας από τα συστήματα κοινωνικής προστασίας που παρέχουν φροντίδα είναι ευμετάβλητη. Η τοπική αυτοδιοίκηση αφουγκράζεται τις τοπικές ανάγκες ενισχύοντας τον ρόλο της οικογένειας με παροχές σε είδος, σε δομές και σε υπηρεσίες στο σπίτι. Σκοπός της είναι να αναπτύξει δράσεις με σκοπό τη συμφιλίωση της οικογενειακής και της επαγγελματικής ζωής.

Στον τομέα της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού η τοπική αυτοδιοίκηση παρεμβαίνει αναπτύσσοντας μηχανισμούς προστασίας μέσω του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος και των συμπληρωματικών προγραμμάτων της. Η οικονομική ενίσχυση είναι αρμοδιότητα του κεντρικού κράτους όμως η αυτοδιοίκηση αναλαμβάνει καίριο ρόλο κυρίως όταν τα συστήματα κοινωνικής πολιτικής είναι αδύναμα να εντοπίσουν και να καταγράψουν άμεσα τις τοπικές ανάγκες.

Σε περιπτώσεις εκτάκτων αναγκών ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης είναι πρωταγωνιστικός λειτουργώντας ως δίκτυ ασφαλείας (Σκαμνάκης, 2006:120-121). Εκτός από τα βασικά πεδία παρέμβασης της αυτοδιοίκησης άλλα πεδία είναι η εκπαίδευση, η οικονομία, το περιβάλλον, οι μεταφορές, ο αθλητισμός, ο πολιτισμός και η ασφάλεια. Το μέγεθος της αυτονομίας που έχει η τοπική αυτοδιοίκηση είναι πάντοτε σε συνάρτηση με το κεντρικό κράτος που ασκεί την εθνική πολιτική. Υπάρχουν αρμοδιότητες οι οποίες είναι αποκλειστική ευθύνη της αυτοδιοίκησης και εξαρτώνται από την οικονομική αυτοτέλειά της, ενώ άλλες που είναι μέρος της εθνικής πολιτικής. Και ενώ η αναδιανεμητική λειτουργία είναι διαδικασία που υλοποιείται αποκλειστικά από το κεντρικό κράτος οι φορείς της αυτοδιοίκησης διαθέτουν την ευελιξία να διακρίνουν τις ανάγκες των τοπικών κοινωνιών προσαρμόζοντας τις εθνικές πολιτικές στα τοπικά χαρακτηριστικά και λειτουργώντας συμπληρωματικά.

Κομβικής σημασίας για την δημιουργία συνθηκών αλλά και δομών κοινωνικής προστασίας κρίνεται και η σχέση της αυτοδιοίκησης με τις εθελοντικές οργανώσεις. Η συνεργασία αυτή ενισχύει τον ρόλο των φορέων της αυτοδιοίκησης αυξάνοντας τους εσωτερικούς πόρους που να μην είναι εξαιρετικά σημαντικοί για την επίλυση βασικών προβλημάτων από την άλλη δεν είναι επαρκείς για την εξάλειψή τους.

3.3 Σχέση Τοπικής Αυτοδιοίκησης με τις υπερεθνικές πολιτικές

Ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στα συστήματα κοινωνικής πολιτικής είναι καθοριστικός επιδρώντας ουσιαστικά στον τρόπο λειτουργίας τους. Στον ευρωπαϊκό χώρο επικρατούν συμπλεκόμενα επίπεδα αυτοδιοίκησης επιφορτισμένα με διαφορετικές αρμοδιότητες. Το σημαντικότερο επίπεδο είναι των δήμων, καθώς έχουν την αμεσότητα και την ευελιξία και μπορούν να διαχειριστούν τις ανάγκες των τοπικών κοινωνιών. Η σύνδεση των τοπικών αρχών με τα κέντρα εξουσίας της Ένωσης έγινε το 1994 με τη σύσταση της Επιτροπής των Περιφερειών. Η Συνθήκη του Μάαστριχτ έδωσε στις τοπικές αυτοδιοικήσεις τη δική τους «φωνή» μέσω της Επιτροπής των Περιφερειών, μιας πολιτικής συνέλευσης η οποία παρέχει στις τοπικές αρχές τη δυνατότητα να εκφράζουν τις απόψεις τους στην καρδιά της Ένωσης. Η γνωμοδότηση της Επιτροπής είναι επιβεβλημένη για θέματα που αφορούν την τοπική αυτοδιοίκηση. Μέσω της επιτροπής επισημαίνεται ότι το αποκεντρωμένο εκτελεστικό επίπεδο είναι αποτελεσματικότερο σε συνάρτηση με το κόστος, την ποιότητα και την εγγύτητα της υπηρεσίας προς τον πολίτη. Τονίζεται η σημασία της ταύτισης των ευρωπαϊών πολιτών με τις περιφέρειες και τις πόλεις τους και εκφράζεται η πεποίθηση για άμβλυνση οικονομικών, κοινωνικών ανισοτήτων μεταξύ των τοπικών κοινωνιών της ΕΕ. Απώτερος στόχος είναι να περιοριστούν οι μετακινήσεις από τις φτωχές περιοχές προς τα αστικά κέντρα και εν γένει από τις φτωχότερες χώρες στις πλουσιότερες ενδυναμώνοντας έτσι τις τοπικές προσφορές εργασίας. (Νομοθετικές πράξεις ΕΕ).

Οι τοπικές αυτοδιοικήσεις μέσω της Επιτροπής των Περιφερειών στις Βρυξέλλες λειτουργούν ως διάλογος επικοινωνίας, ακυρώνοντας έτσι την ανησυχία ότι η Ευρώπη προχωρά αφήνοντας τους πολίτες πίσω της. Έτσι γεφυρώνεται το χάσμα με το να έλθουν οι εκλεγμένοι αντιπρόσωποι της τοπικής αυτοδιοίκησης πιο κοντά στην Ένωση. Οι εκπρόσωποι και οι ενώσεις των τοπικών φορέων, (πχ. η Eurocities), λειτουργούν ως ομάδες πίεσης προς τα όργανα της Ένωσης (Mazey, 1993). Οι πόροι μέσω των διαρθρωτικών ταμείων ενισχύουν τον ρόλο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και

των συστημάτων κοινωνικής πολιτικής κυρίως των μεγαλύτερων και καλύτερα οργανωμένων τοπικών θεσμών (μεγάλοι δήμοι) σε σχέση με μικρότερους.

Σήμερα το 75% περίπου της Νομοθεσίας της ΕΕ έχει εφαρμογή στο τοπικό-περιφερειακό επίπεδο κατά συνέπεια οι εκπρόσωποι αυτών έχουν λόγο στο σχεδιασμό των νέων Νόμων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ο ρόλος της αυτοδιοίκησης στην ΕΕ ενισχύθηκε με τη Συνθήκη της Λισαβόνας, που έδωσε τη δυνατότητα στους εκπροσώπους της να προσφεύγουν ενώπιον του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης προσβάλλοντας τη νομοθεσία της όταν παραβιάζεται η αρχή της επικουρικότητας. Βάση της αρχής αυτής η ΕΕ δεν αναλαμβάνει δράση παρά μόνο όταν η δράση αυτή κρίνεται αποτελεσματικότερη από την αντίστοιχη δράση σε εθνικό ή τοπικό επίπεδο. Επιπλέον με την Συνθήκη της Λισαβόνας η Ένωση αναγνωρίζει ρητά την «εδαφική συνοχή» ως βασικό στόχο παράλληλα με την οικονομική και κοινωνική συνοχή. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα διατυπώνουν τις απόψεις τους και να λαμβάνονται υπόψη στις αποφάσεις της ΕΕ (Συνθήκες ΕΕ).

Η αυτοδιοίκηση μέσα από τη συμμετοχή της σε υπερεθνικές πολιτικές γίνεται αποδέκτης τεχνογνωσίας και υλικών πόρων για την υλοποίηση δομών κοινωνικής προστασίας υπερβαίνοντας τα εθνικά όρια. Η οικονομική ενίσχυση επιτυγχάνεται μέσω του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης (Ε.Τ.Π.Α.), ενώ η ενίσχυση σε ανθρώπινο δυναμικό υλοποιείται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (Ε.Κ.Τ.). Ενδεικτικά αναφέρουμε τέτοια προγράμματα:

- Πρόγραμμα «Υγιείς Πόλεις» της Παγκόσμιας Οργάνωσης Υγείας (Π.Ο.Υ). Σκοπός του προγράμματος είναι η βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και υγιεινής των κατοίκων των αστικών κέντρων σε συνδυασμό με την βελτίωση των συνθηκών του αστικού περιβάλλοντος.
- Πρόγραμμα Δράσης για την Ισότητα των Δύο Φύλλων. Η τοπική αυτοδιοίκηση υλοποιεί δράσεις για την προώθηση και τις ίσες ευκαιρίες των δύο φύλλων κυρίως στην οικονομική και κοινωνική ζωή.
- Πρόγραμμα EQUAL I & II με στόχο τη βελτίωση των όρων συμμετοχής των ευάλωτων ομάδων στην αγορά εργασίας

- Προγράμματα για την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού που στόχο έχουν την ανταλλαγή εμπειριών και πρακτικών για την καταπολέμηση του φαινομένου.
- Πρόγραμμα ADAPT με στόχο την προώθηση της ισότητας στην αγορά εργασίας και την καταπολέμηση των διακρίσεων που υφίσταται στις αδύναμες κοινωνικά ομάδες και τις γυναίκες.

3.4 Ανακεφαλαίωση

Αρχικά στο κεφάλαιο αυτό εξετάζεται με ποιο τρόπο είναι δομημένη η τοπική αυτοδιοίκηση τον ευρωπαϊκό χώρο. Η ανάλυση αυτή στοχεύει στην οριοθέτηση των παρεμβάσεων και των αρμοδιοτήτων της, οι οποίες εξαρτώνται κατά κύριο λόγο από την οργανωτική δομή του κράτους αλλά και από άλλους δευτερεύοντες παράγοντες όπως η οικονομική αυτοτέλεια, η ιστορία και οι παραδόσεις της κάθε χώρας. Το κεντρικό κράτος παραμένει κύριος ρυθμιστής της αναδιανεμητικής λειτουργίας. Η τοπική αυτοδιοίκηση λειτουργεί ως διάυλος επικοινωνίας μεταξύ των τοπικών κοινωνιών και του κεντρικού κράτους κατοχυρώνοντας ρόλο αποφασιστικής σημασίας σε τοπικά ζητήματα. Αυτό καθιστά και τον ρόλο της στα συστήματα κοινωνικής πολιτικής καθοριστικό επιδρώντας ουσιαστικά στον τρόπο λειτουργίας τους. Σε τομείς όπως η απασχόληση, οι υπηρεσίες φροντίδας, κοινωνικής προστασίας παρεμβαίνει ουσιαστικά προσαρμόζοντας εθνικές και υπερεθνικές πολιτικές στις τοπικές ανάγκες.

Ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης ενισχύεται με την συμμετοχή της μέσω τοπικών εκπροσώπων στην Επιτροπή των Περιφερειών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και αναδεικνύεται σε ρόλο αποφασιστικής σημασίας για την αντιμετώπιση ζητημάτων τοπικού χαρακτήρα υπερβαίνοντας τα εθνικά όρια. Το κεντρικό κράτος δεν παρεμβαίνει στη σχέση Ευρωπαϊκής Ένωσης και αυτοδιοίκησης. Λαμβάνοντας μέρος σε υπερεθνικές πολιτικές η αυτοδιοίκηση γίνεται αποδέκτης τεχνογνωσίας και υλικών πόρων για την υλοποίηση και υποστήριξη δομών κοινωνικής προστασίας.

Συμπερασματικά στην εποχή της παγκοσμιοποίησης ο θεσμός της τοπικής αυτοδιοίκησης καθίσταται σημαντικός καθώς λειτουργεί ως μέσο διασύνδεσης του τοπικού με το υπερεθνικό. Επιπλέον αποδεικνύεται ότι η πολυεπίπεδη διακυβέρνηση συμβάλει θετικά στη συνεργασία όλων των επιπέδων για τη λήψη αποφάσεων με στόχο την ενίσχυση των συστημάτων κοινωνικής προστασίας. Ο παρεμβατικός της ρόλος

όμως εντοπίζεται κυρίως σε εθνικό επίπεδο και λιγότερο σε υπερεθνικό χωρίς να υποτιμάται και η σχέση της με την ΕΕ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Κοινωνική Πολιτική και Τοπική Αυτοδιοίκηση στην Ελλάδα

4.1 Η πορεία της Αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα

Η τοπική αυτοδιοίκηση κάνει την εμφάνισή της στην Ελλάδα από την εποχή δημιουργίας του σύγχρονου ελληνικού κράτους. Η αδυναμία του κοινωνικού κράτους να ανταποκριθεί στις αυξανόμενες ανάγκες οδήγησε στην εμφάνιση αυτοδιοικητικών μορφωμάτων. Μετά την αποκατάσταση της δημοκρατίας το 1974 και το νέο Σύνταγμα η τοπική αυτοδιοίκηση περνά στη σύγχρονη εποχή. Σύμφωνα με το άρθρο 102 του νέου Συντάγματος ορίζεται ότι: «Η διοικήσεις των τοπικών υποθέσεων ανήκει στους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοικήσεως των οποίων την πρώτη βαθμίδα αποτελούν οι Δήμοι και οι Κοινότητες. Οι λοιπές βαθμίδες ορίζονται δια νόμου». Με αυτό το άρθρο κατοχυρώνεται η αυτοτέλεια των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης και η σχέση των τοπικών αιρετών με το κεντρικό κράτος το οποίο εποπτεύει τις πρωτοβουλίες και δράσεις της. Στο ίδιο άρθρο, παράγραφος 6, αναφέρεται ρητά ότι το κράτος εξασφαλίζει τους πόρους για την υλοποίηση των σκοπών της.

Αρχές της δεκαετίας του '80 ο ρόλος της αυτοδιοίκησης ενισχύεται με τον νέο Δημοτικό και Κοινοτικό Κώδικα (Ν.1065/80). Οι συντάκτες του κώδικα εκφράζουν την επιθυμία της πολιτικής ηγεσίας για τον αυτοδιοικητικό θεσμό μέσα από την διεύρυνση των αρμοδιοτήτων με στόχο την αποκέντρωση. Επιπλέον τονίζεται και η αυτονομία των τοπικών εξουσιών σε ζητήματα που ορίζονται ως «τοπικές υποθέσεις», (Σιούτη-Γεωργίου, 1982, σελ. 8). Ο αυτοδιοικητικός θεσμός στην Ελλάδα αποτελεί την αφετηρία μιας νέας πραγματικότητας για τα μέλη των τοπικών κοινωνιών με την προοπτική να αποτελέσει το επίκεντρο της τοπικής και οικονομικής ανάπτυξης, (Loughlin, 2004:287, Makrydimitris, 1999:143).

Το επόμενο βήμα στο χώρο της αυτοδιοίκησης γίνεται με την ενίσχυση της λαϊκής συμμετοχής σε διευρυμένο επίπεδο μέσω της δημιουργίας της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης (Ν.2218/94). Στην Ελλάδα οι αυτοδιοικητικοί θεσμοί σε ευρύτερο τοπικό επίπεδο κάνουν την εμφάνισή τους από την εποχή ίδρυσής του νέου κράτους το 1832 και συνοδεύονται από σοβαρές αδυναμίες οι οποίες υπονομεύουν τον ίδιο τον θεσμό καθώς η αποκέντρωση των εξουσιών δε συνεπάγεται και ενίσχυση του θεσμού της αυτοδιοίκησης.

Το 1997 υλοποιείται το σχέδιο Καποδίστριας (Ν.2539/97) με την υποχρεωτική συνένωση δήμων και κοινοτήτων από 5775 σε 1034 μονάδες, (αρχική επιδίωξη ήταν 500 μονάδες), με πληθυσμιακά και χωροταξικά κριτήρια. Μέσω του Καποδίστρια εκφράστηκε η βούληση για αποκέντρωση των πολιτικών εξουσιών του κράτους και από θεσμικό εκσυγχρονισμό. Την περίοδο εκείνη και συγκεκριμένα το διάστημα 1997-2005 το προσωπικό που εργάζεται στους φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης αυξάνεται από 17% σε 22,5%. Η αύξηση αυτή συνομολογεί την πολιτική του κεντρικού κράτους για αποκέντρωση των εξουσιών της όμως δε συνοδεύεται με ταυτόχρονη αύξηση των πόρων της γεγονός το οποίο περιορίζει και την αυτονομία της, (Dexia, 2008). Στην πραγματικότητα το σχέδιο Καποδίστριας αν και δεν επέφερε τις αναμενόμενες αλλαγές στη σχέση κράτους και αυτοδιοίκησης ήταν όμως η προετοιμασία ώστε η αυτοδιοίκηση να περάσει στο επόμενο στάδιο με το πρόγραμμα Καλλικράτης (Ν.3852/2010). Στο πλαίσιο των αλλαγών αυτών οι δήμοι συνενώνονται σε 325 ενώ η αυτοδιοίκηση β' βαθμού δεν περιορίζεται στο επίπεδο του νομού αλλά της περιφέρειας. Αποτέλεσμα αυτού ήταν η συγκρότηση 13 Περιφερειών. Ο σκοπός είναι η επικοινωνία του πολίτη με τους τοπικούς φορείς απαλλάσσοντας το κεντρικό κράτος από την επαφή με το κοινό μέσω διακριτών ρόλων για τα δύο επίπεδα. Ο πρώτος βαθμός αυτοδιοίκησης είναι το επίπεδο με τη στενότερη σχέση με τον πολίτη γι' αυτό εγκαινιάζονται θεσμοί ώστε να διευκολύνεται η επικοινωνία μεταξύ τους (Υπουργείο Εσωτερικών, 2010:16). Η λαϊκή συμμετοχή για δημόσιο διάλογο ενισχύεται με την δημόσια και ανοικτή διαβούλευση και με θεσμούς όπως ο Συμπαραστάτης του Δημότη και της Επιχείρησης, τα τοπικά Συμβούλια, το Συμβούλιο Ένταξης των Μεταναστών κ.α. Σήμερα είμαστε στην επόμενη νομοθετική ρύθμιση για την τοπική αυτοδιοίκηση με τον τίτλο Πρόγραμμα Κλεισθένης Ι, (4555/2018), το οποίο είναι σε πλήρη ισχύ από την 1η Σεπτεμβρίου 2019. Παρά το γεγονός ότι δε σηματοδοτεί μεγάλες διαφοροποιήσεις στο πλαίσιο λειτουργίας της αυτοδιοίκησης κατά κύριο λόγο στον τομέα της κοινωνικής πολιτικής είναι νωρίς ακόμα να αξιολογηθεί.

Είναι γεγονός ότι όλες οι προσπάθειες στη χώρα μας εκφράζουν έναν γενικότερο προσανατολισμό για ενίσχυση του αυτοδιοικητικού θεσμού. Ωστόσο αποδείχθηκε ότι οι αλλαγές που προηγήθηκαν δεν ήταν αρκετές αφού το κεντρικό κράτος παραμένει ο κύριος ρυθμιστής της εφαρμογής των δημόσιων πολιτικών που εφαρμόζονται σε τοπικό επίπεδο. Ο ρόλος της αυτοδιοίκησης είναι διαμεσολαβητικός ανάμεσα στο κεντρικό κράτος και την τοπική κοινωνία και αυτό είναι ένα βασικό

εμπόδιο για την ανάπτυξη μηχανισμών και δομών ώστε να αντιμετωπισθούν τα ελλείμματα της κοινωνικής προστασίας.

4.2 Κοινωνική Πολιτική και Τοπική Αυτοδιοίκηση

Η κοινωνική πολιτική στην Ελλάδα δεν αναπτύσσεται παράλληλα με την αντίστοιχη πορεία της κοινωνικής πολιτικής στα δυτικοευρωπαϊκά κράτη της μεταπολεμικής περιόδου. Η οικονομική ανάπτυξη είναι ανεξάρτητη από την κοινωνική προστασία. Ο διευρυνόμενος ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης συμπεριέλαβε την κοινωνική πολιτική ως αρμοδιότητά της μετά τη δεκαετία του '90. Αυτό συνέβη γιατί το κεντρικό κράτος στην προσπάθειά του να διαχειριστεί τις τοπικές κοινωνικές ανάγκες ήρθε αντιμέτωπο με ένα σύνολο εμποδίων που σχετίζονται με διαχειριστικά και τεχνικά ζητήματα. Αναγκάστηκε έτσι να μεταφέρει αρμοδιότητες στην τοπική αυτοδιοίκηση η οποία γνωρίζει τις τοπικές ανάγκες της και μπορεί να εφαρμόσει τις εθνικές πολιτικές που έχουν έτσι και αλλιώς ανθρωποκεντρικό χαρακτήρα, γρηγορότερα και αποτελεσματικότερα παρακάμπτοντας τη γραφειοκρατία.

Η δυνατότητα της αυτοδιοίκησης να ασκεί κοινωνική πολιτική είναι θεσμοθετημένη, (Ν.3463/2006). Σύμφωνα με το άρθρο 75 αυτού του νόμου «Οι δημοτικές και οι κοινοτικές αρχές διευθύνουν και ρυθμίζουν όλες τις τοπικές υποθέσεις, με βάση την αρχή της επικουρικότητας και της εγγύτητας, με στόχο την προστασία, την ανάπτυξη και τη συνεχή βελτίωση των συμφερόντων και της ποιότητας ζωής της τοπικής κοινωνίας». Οι αρμοδιότητες της αυτοδιοίκησης σήμερα σχετίζονται με τους τομείς της ανάπτυξης, του περιβάλλοντος, της απασχόλησης, της παιδείας-πολιτισμού-αθλητισμού, της πολιτικής προστασίας και της ποιότητας ζωής, της εύρυθμης λειτουργίας των πόλεων και των οικισμών και της κοινωνικής προστασίας και αλληλεγγύης.

Οι παρεμβάσεις της αυτοδιοίκησης στον πεδίο της κοινωνικής πολιτικής ανήκουν τον τομέα της κοινωνικής προστασίας και αλληλεγγύης. Αναπτύσσονται δομές κοινωνικής προστασίας σε τοπικό επίπεδο προκειμένου να θεραπεύσουν αδυναμίες και κενά της κοινωνικής πολιτικής στο πεδίο φροντίδας της βρεφικής, της παιδικής αλλά και τρίτης ηλικίας, ορφανοτροφεία, κέντρα ανοικτής περίθαλψης και ημερήσιας φροντίδας, ψυχαγωγίας και αναψυχής ηλικιωμένων, γηροκομεία κ.α. Υλοποιούνται δράσεις και πολιτικές με στόχο την υποστήριξη και φροντίδα των ευπαθών κοινωνικά ομάδων μέσω δομών όπως δημοτικά ιατρεία, κέντρα υγείας, κέντρα συμβουλευτικής

στήριξης για τα θύματα ενδοοικογενειακής βίας και βίας κατά των συνοικούντων προσώπων. Μεριμνά για την εξασφάλιση στέγης, τροφής και χρηματικών βοηθημάτων των αστέγων και οικονομικά αδύνατων πολιτών. Προωθείται ο σχεδιασμός και η εφαρμογή προγραμμάτων για την ένταξη αθίγγανων, μεταναστών και προσφύγων στην κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική ζωή της τοπικής κοινωνίας. Το έργο της αυτοδιοίκησης υποστηρίζεται και από την ανάπτυξη τοπικού δικτύου εθελοντικών οργανώσεων.

Η κοινωνική πολιτική στην Ελλάδα ήταν και παραμένει δέσμια του συγκεντρωτικού χαρακτήρα του κεντρικού κράτους. Ο νέος κώδικας Δήμων και Κοινοτήτων εισήγαγε ένα νέο πλαίσιο διατάξεων που επιτρέπει στην αυτοδιοίκηση να αναλάβει πρωτοβουλίες κοινωνικού χαρακτήρα. Ενδεικτικά αναφέρουμε τη δυνατότητά της για μείωση των δημοτικών τελών σε ευάλωτες ομάδες, τη χορήγηση έκτακτου οικονομικού βοηθήματος, τη διανομή τροφίμων και την εξασφάλιση στέγης σε δημότες που αδυνατούν να διαβιώσουν. Λαμβάνονται μέτρα για την προστασία της δημόσιας υγείας και εφαρμόζονται πολιτικές προώθησης της απασχόλησης και κοινωνικής ενσωμάτωσης ανέργων μέσω εθνικών και ευρωπαϊκών πολιτικών. Το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Κοινωνική Ενσωμάτωση 2003-2005, ενισχύει τον κοινωνικό ρόλο της αυτοδιοίκησης τονίζοντας την χρησιμότητα ύπαρξης κοινωνικών υποδομών σε τοπικό επίπεδο που θα μπορούν να έρχονται σε επαφή τα κοινωνικά αποκλεισμένα άτομα και θα αντιμετωπίζονται τα προβλήματά τους εξατομικευμένα. (ΕΣΔΕΝ 2003-2005, σ.45). Επιπλέον καταπολεμάται ουσιαστικά η γραφειοκρατία ώστε οι τοπικές δομές να αποτελέσουν πόλο έλξης των πραγματικών δικαιούχων κατόπιν αξιολόγησης και όχι εκείνων που θέλουν να εκμεταλεύονται το σύστημα. Εμπόδιο σ' αυτό στέκεται το θεσμικό πλαίσιο κρατικής πολιτικής πρόνοιας το οποίο περιλαμβάνει πληθώρα νόμων με αποσπασματικό και συγκεντρωτικό χαρακτήρα.

Μέχρι σήμερα η διαδικασία δημιουργίας ενός πλέγματος κοινωνικής προστασίας κυρίως από τους α' βαθμού αυτοδιοικητικούς θεσμούς, ελλείπει σχεδιασμού και ουσιαστικής σύνδεσης με το ευρύτερο σύστημα κοινωνικής προστασίας δεν ολοκληρώνεται, (Σκαμνάκης, 2020:179). Η εκχώρηση αρμοδιοτήτων δε συνοδεύεται από αντίστοιχους πόρους για τη συγκρότηση νέων δομών και υπηρεσιών. Η τοπική αυτοδιοίκηση υλοποιεί προγράμματα κοινωνικής πολιτικής με τις υπάρχουσες δομές και προσωπικό, χωρίς ευελιξία σε νέες προσλήψεις διοικητικού και επιστημονικού προσωπικού, όπως και ευελιξία σε αναθέσεις και προμήθειες. Αυτό

καθιστά την κοινωνική πολιτική σε τοπικό επίπεδο δέσμια της κεντρικής εξουσίας αφού η οικονομική της εξάρτηση από αυτήν δεν της επιτρέπει να αναπτύξει αυτόνομα παρεμβάσεις κοινωνικής προστασίας. Επιπλέον στην Ελλάδα υπάρχει συγκεντρωτική διοικητική δομή, παρ'όλα αυτά την εποχή της παγκοσμιοποίησης ο περιορισμός της κυριαρχίας των εθνικών κρατών και η ενίσχυση των υπερεθνικών σχεδίων καθιστούν το ρόλο της τοπικής αυτοδιοίκησης ιδιαίτερα σημαντικό, (Συμεωνίδου, 2008:24).

4.3 Προγράμματα και εμπόδια κατά την υλοποίησή τους

Οι πύλες εισόδου των προγραμμάτων κοινωνικού χαρακτήρα στο πλαίσιο του θεσμού της τοπικής αυτοδιοίκησης είναι δύο, οι ευρωπαϊκές πρωτοβουλίες και οι εθνικές πολιτικές. Στην πρώτη περίπτωση ανήκουν πρωτοβουλίες που εστιάζουν στις απειλές του κοινωνικού αποκλεισμού οι οποίες επενεργούν για την εμφάνιση νέων ευάλωτων ομάδων, ή στην περαιτέρω επιβάρυνση ομάδων όπως ηλικιωμένοι με προβλήματα υγείας, νοικοκυριά με ανέργους, ΑμΕΑ κλπ. Αντιπροσωπευτικές πρωτοβουλίες είναι τα Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης μέσω της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας NOW τη δεκαετία του '80, αλλά και δράσεις μέσω των κοινοτικών προγραμμάτων HORIZON και EQUAL. Στη δεύτερη περίπτωση αντιπροσωπευτικά ανήκουν τα προγράμματα «Βοήθεια στο Σπίτι» και τα Κέντρα Ανοικτής Προστασίας Ηλικιωμένων.

Τα προγράμματα τα οποία υποστηρίζονται από τους αυτοδιοικητικούς θεσμούς α' βαθμού κατατάσσονται (Ε.Ε.Τ.Α.Α., σ.82-83) σε :

- Προγράμματα Πρόληψης στο χώρο της υγείας, της ψυχικής υγείας και της εξάρτησης από τα ναρκωτικά. Φορείς εκτέλεσης είναι οι Δήμοι μέσω των δημοτικών ιατρείων και των συμβουλευτικών σταθμών.
- Προγράμματα Ανοικτής Προστασίας Ηλικιωμένων, μέσω των οποίων παρέχονται υπηρεσίες ιατρικής περίθαλψης, φυσιοθεραπείας και βοήθειας στο σπίτι, σε ηλικιωμένα άτομα.
- Πολιτιστικά Προγράμματα και Προγράμματα Άθλησης, για παιδιά και γυναίκες.
- Προνοιακά Προγράμματα για άτομα με ειδικές ανάγκες, άπορους με στόχο την επανένταξή τους μέσω χρηματικών βοηθημάτων, συσσιτίων και στέγης.

- Προγράμματα Επαγγελματικής Κατάρτισης με στόχο την ένταξη στην αγορά εργασίας για νέους ανέργους και γυναίκες. Τα προγράμματα αυτά χρηματοδοτούνται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο.
- Προγράμματα υποστήριξης της οικογένειας με τη λειτουργία βρεφονηπιακών, παιδικών σταθμών και κέντρων δημιουργικής απασχόλησης.
- Προγράμματα για Μετανάστες και Πρόσφυγες καθώς τα τελευταία χρόνια υπάρχει αυξητική τάση του πληθυσμού αυτού στις τοπικές κοινωνίες. Τα προγράμματα αυτής της κατηγορίας είναι απαραίτητα προκειμένου να είναι δυνατή η κοινωνική ενσωμάτωσή τους .

Η υλοποίηση των προγραμμάτων αυτών από τους τοπικούς φορείς αυτοδιοίκησης γίνεται με διαφορετική ένταση. Αυτό έχει την αιτία του σε ειδικότερες δυσχέρειες που σχετίζονται με:

- Τις τοπικές ιδιαιτερότητες, δηλαδή Δήμοι που υποδέχονται μετανάστες είναι περισσότερο δραστήριοι σε σχέση με άλλους Δήμους που ακολουθούν τα προγράμματα αυτά μόνο και μόνο γιατί αποτελούν πηγές άντλησης χρηματοδότησης, εξασφάλιση νέων θέσεων εργασίας και προβολή κοινωνικού έργου.
- Την έλλειψη εξειδικευμένου επιστημονικού προσωπικού για την επεξεργασία στοιχείων σε τοπικό επίπεδο ώστε να εκπονηθούν μελέτες βασισμένες σε ποσοτικά δεδομένα
- Την αδυναμία αξιολόγησης των προγραμμάτων λόγω της έλλειψης στοχοθεσίας και δεικτών απόδοσης
- Την έλλειψη προσωπικού στους φορείς κοινωνικής πολιτικής της αυτοδιοίκησης λόγω του μακρόχρονου περιορισμού των προσλήψεων
- Την έλλειψη εστιασμένου και εξατομικευμένου συντονισμού. Οι δικαιούχοι προγραμμάτων πολλές φορές είναι αποδέκτες πολυδιάστατης κοινωνικής πολιτικής. Αυτό απαιτεί την συνεργασία περισσότερων του ενός φορέων που υλοποιούν τα προγράμματα αυτά. Ο συντονισμός μεταξύ τους είναι

δύσκολος και τις περισσότερες φορές το πρόβλημα ξεκινά από το κρατικό επίπεδο συμπαρασύροντας και το τοπικό.

Οι δυσχέρειες αυτές εντοπίστηκαν και μέσω του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την Κοινωνική Ενσωμάτωση 2003-2005. Γι'αυτό δημιουργήθηκε ένα δίκτυο κοινωνικών υπηρεσιών που θα ενσωματώνει τους φορείς κοινωνικής πολιτικής εξασφαλίζοντας τις συνέργειες. Ωστόσο παρά τα θετικά βήματα, οι ευρύτερες αδυναμίες συντονισμού έδειξαν ότι είναι αναγκαίες επιπλέον βελτιωτικές παρεμβάσεις, (Κοντιάδη, Απίστουλα, 2006: σελ185).

4.4 Κοινωνική Πολιτική και Τοπική Αυτοδιοίκηση στα χρόνια της κρίσης

Οι αντοχές της κοινωνικής πολιτικής σε τοπικό επίπεδο δοκιμάζονται από τις πολιτικές λιτότητας των τελευταίων ετών στην Ελλάδα. Τα υψηλά ποσοστά ανεργίας, τα μειωμένα εισοδήματα και η αύξηση του πληθυσμιακού ποσοστού που βρίσκεται κάτω από τη γραμμή φτώχειας αυξάνουν ταυτόχρονα και την ανάγκη για κοινωνική πολιτική. Από το 2010 και μετά παρατηρείται έντονα η περικοπή των κοινωνικών δαπανών. Την περίοδο αυτή η χρηματοδότηση της κοινωνικής πολιτικής υποστηρίζεται από δύο πυλώνες. Ο πρώτος αφορά πόρους εθνικούς αλλά και τοπικούς ενώ ο δεύτερος σχετίζεται με πόρους από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Ως προς τον πρώτο πυλώνα η πίεση είναι διπλή γιατί ενώ από τη μία περιορίζονται οι διαθέσιμοι εθνικοί πόροι με αποτέλεσμα να περιορίζεται το πεδίο δράσης της τοπικής αυτοδιοίκησης, από την άλλη οι ανάγκες διογκώνονται χωρίς όμως να μπορούν να καλυφθούν από τις υπάρχουσες δομές και υπηρεσίες. Η χρηματοδότηση από ίδιους πόρους αφορά κυρίως τις ασθενέστερες ομάδες πληθυσμού και αφορά δράσεις σε είδος (υπηρεσίες) και δευτερευόντως παροχές σε χρήμα (οικονομικά βοηθήματα). Τελικά ο πυλώνας που έχει τη δυνατότητα να στηρίζει δράσεις και πρωτοβουλίες της τοπικής αυτοδιοίκησης στο πεδίο της κοινωνικής πολιτικής αδυνατίζει δραματικά λόγω της οικονομικής κρίσης. Επιπλέον το γεγονός ότι το ποσοστό του ΑΕΠ για τις δαπάνες στο πεδίο της κοινωνικής πολιτικής προσεγγίζει το μέσο όρο των χωρών της ΕΕ δεν αποτελεί αισιόδοξο μήνυμα για την κοινωνική πολιτική αφού αυτό είναι πλασματικό γιατί οφείλεται κυρίως στις συντάξεις και τις ανελαστικές δαπάνες. Οι περικοπές στις δαπάνες των μηχανισμών κοινωνικής προστασίας είναι καθολικές (Petmesidou and Guillen, 2013:295-307), με αποτέλεσμα η

τοπική αυτοδιοίκηση να υφίσταται τις συνέπειες των αυστηρών πολιτικών και να αναπροσαρμόζει τις προτεραιότητές της.

Ο δεύτερος πυλώνας έχει ως αφετηρία τη χρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης ακολουθώντας πολιτικές για την ανάπτυξη δομών και υπηρεσιών αντιμετώπισης της οικονομικής κρίσης. Επιπλέον από την αρχή της οικονομικής κρίσης η ανάπτυξη της κοινωνικής πολιτικής σε τοπικό επίπεδο εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τους κοινοτικούς πόρους καθώς τόσο οι εθνικές όσο και οι τοπικές πολιτικές εξαρτώνται κυρίως από αυτούς. Κυρίως εστιάζει σε παρεμβάσεις ενίσχυσης της παραδοσιακής φροντίδας παιδιών και ηλικιωμένων. Το μεγαλύτερο ποσοστό χρηματοδότησης αφορά δομές προσχολικής φροντίδας στηρίζοντας έμεσα και την απασχόληση των γονέων με μικρά παιδιά. Κοινοτικοί πόροι στηρίζουν και τα προγράμματα που έχουν σχέση με την απασχόληση και την καταπολέμηση της ανεργίας όπως τα Τοπικά Σχέδια Δράσης για την Απασχόληση (ΤΟΠΣΑ) και τις Τοπικές Δράσεις Κοινωνικής Ένταξης για Ευάλωτες Ομάδες (ΤΟΠΕΚΟ). Επιπλέον μέσω του Ταμείου Ευρωπαϊκής Βοήθειας για τους Απόρους (ΤΕΒΑ) υποστηρίζεται οικονομικά η σίτιση των οικονομικά αδύναμων και μέσω του ευρωπαϊκού προγράμματος υποστηρίζεται η Στέγαση και Επανένταξη. Τα κοινοτικά προγράμματα ακολουθούν δεδομένες προδιαγραφές με σκοπό την παροχή εξειδικευμένων κοινωνικών υπηρεσιών και η τοπική αυτοδιοίκηση τα υλοποιεί χωρίς όμως να έχει κεντρικό ρόλο.

Είναι γεγονός ότι εξαιτίας της οικονομικής κρίσης και της αυξημένης ανάγκης για κοινωνική πολιτική διαφαίνεται ένα νέο είδος προνοιακού πλουραλισμού μέσω της συνεργασίας του κράτους και του ιδιωτικού μη κερδοσκοπικού τομέα. Ενεργοποιούνται οι εθελοντικές οργανώσεις, η εκκλησία, οι φιλανθρωπικές οργανώσεις, τα παραδοσιακά άτοπα δίκτυα (οικογένεια, γειτονιά, συγγενικό περιβάλλον κ.α), τοπικοί σύλλογοι και συνεργάζονται με την τοπική αυτοδιοίκηση προσφέροντας επαρκή πληροφόρηση, και δεξιότητες διαχείρισης των συστημάτων κοινωνικών υπηρεσιών.

Αξιολογώντας τον ρόλο της τοπικής αυτοδιοίκησης στον τομέα της κοινωνικής πολιτικής, συμπεραίνουμε ότι οι δράσεις και οι παρεμβάσεις της δεν διαφοροποιούνται από τον ευρύτερο σχεδιασμό της εθνικής πολιτικής αφού οι πόροι που προέρχονται από τους δύο πυλώνες και ελέγχονται από το κεντρικό κράτος περιορίζοντας τη δυνατότητα της αυτοδιοίκησης για τοπικό κοινωνικό σχεδιασμό. Εξαρτώμενη η τοπική

αυτοδιοίκηση από το κεντρικό κράτος οικονομικά δεν δύναται να επεκτείνει την πολιτικής της σε νέα πεδία και υπηρεσίες σύμφωνα με τις εκάστοτε τοπικές ανάγκες που η κρίση αναδύκνυει μεταβάλλοντας έτσι και τον ρόλο της τοπικής αυτοδιοίκησης από συμπληρωματικό που είναι μέχρι σήμερα σε κεντρικό, (Δαφέρμος και Παπαθεοδώρου, 2012).

Κοινωνικοποίηση, μείωση της γραφειοκρατίας, σωστή διαχείριση των κοινωνικών υπηρεσιών, ουσιαστική αποκέντρωση και η ύπαρξη ενός συγκροτημένου κοινωνικού κεφαλαίου ικανού να αντιμετωπίσει τα δύσκολα σήμερα κοινωνικά προβλήματα είναι βασικές προϋποθέσεις για την ενίσχυση του ρόλου της τοπικής αυτοδιοίκησης. Ωστόσο ενώ όλα αυτά μπορεί να ακούγονται ουτοπικά για την ελληνική πραγματικότητα, η ανάλυση των αιτιών θα ήταν θετική, (Καραγκούνης, 2005).

4.5 Ανακεφαλαίωση

Ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα ενισχύεται κατά την εξέλιξη τριών σταδίων. Στην αρχή της δεκαετίας του '80 επιχειρείται να αναδειχθεί η τοπική αυτοδιοίκηση ως παράγοντας ρύθμισης των τοπικών ζητημάτων. Στη συνέχεια με το πρόγραμμα Καποδίστριας θεσπίζεται ο δεύτερος βαθμός αυτοδιοίκησης και συνενώνονται δήμοι και κοινότητες χωρίς όμως ουσιαστικές αλλαγές στην διακυβέρνηση λόγω του συγκεντρωτικού χαρακτήρα του κεντρικού κράτους. Στην τρίτη φάση με το πρόγραμμα Καλλικράτης τίθεται η βάση για τον τρόπο άσκησης της κοινωνικής πολιτικής της τοπικής αυτοδιοίκησης. Είναι αντιληπτό ότι ενώ γίνεται προσπάθεια τόνωσης του αυτοδιοικητικού θεσμού, ο ρόλος του ακόμα και σήμερα παραμένει αναιμικός αφού οικονομικά εξαρτάται από το κεντρικό κράτος.

Η τοπική αυτοδιοίκηση στην προσπάθειά της να υπερασπισθεί τον ρόλο της στον τομέα της κοινωνικής πολιτικής υλοποιεί δράσεις με στόχο ευάλωτες ομάδες μέσω προγραμμάτων και δομών όπως βρεφονηπιακοί σταθμοί, ΚΑΠΗ, γηροκομεία κλπ όπως και προγράμματα καταπολέμησης της ανεργίας σε συνεργασία με τοπικούς φορείς και επιχειρήσεις. Επιπλέον συνεργάζεται με άτυπα δίκτυα εθελοντισμού δημιουργώντας ένα δίκτυο προστασίας στις τοπικές κοινωνίες.

Τα προγράμματα κοινωνικής πολιτικής προς την τοπική αυτοδιοίκηση έχουν δύο πύλες εισόδου, τις ευρωπαϊκές πρωτοβουλίες και τις εθνικές πολιτικές. Επειδή πολλές φορές οι δικαιούχοι είναι αποδέκτες περισσότερων του ενός προγραμμάτων

είναι δύσκολος ο συντονισμός των φορέων για την υλοποίησή τους, εξαιτίας της γραφειοκρατίας, της έλλειψης δομών αλλά και προσωπικού. Οι δράσεις της τοπικής αυτοδιοίκησης είναι σε συνάρτηση με την εθνική πολιτική και το κεντρικό κράτος το οποίο διαχειρίζεται την χρηματοδότησή της είτε με πόρους που προέρχονται από το ίδιο το κράτος είτε με πόρους της ευρωπαϊκής ένωσης. Αυτό σε συνδυασμό με το γεγονός ότι δεν υπάρχει ουσιαστική αποκέντρωση υπηρεσιών, ούτε κατάλληλη οργανωτική υποδομή αποτελεί και το μεγαλύτερο εμπόδιο που της στερεί τον κεντρικό ρόλο στην άσκηση κοινωνικής πολιτικής. Ωστόσο παρά τα προβλήματα σήμερα φαίνεται να διαμορφώνεται ένας εξαιρετικά δυναμικός χώρος, με επίκεντρο τον τομέα της κοινωνικής πολιτικής σε τοπικό επίπεδο.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ: ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: Το αντικείμενο και η μεθοδολογία της έρευνας

5.1 Σκοπός της έρευνας

Σκοπός της έρευνας είναι η διερεύνηση των απόψεων των στελεχών της κοινωνικής υπηρεσίας του δήμου Κορινθίων (Δήμαρχος, Γενικός Γραμματέρας, Αντιδήμαρχος Κοινωνικής Υπηρεσίας, Προϊστάμενος Κοινωνικής Υπηρεσίας, Υπάλληλοι, Ψυχολόγος του Κέντρου Κακοποίησης Γυναικών, Προϊστάμενος Οικονομικής Υπηρεσίας) για το αν και πώς ανταποκρίνεται ο δήμος στις τοπικές, κοινωνικές απαιτήσεις. Συγκεκριμένα εξετάζεται πώς διαμορφώνεται ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης στην άσκηση κοινωνικής πολιτικής, ποιες οργανωτικές παρεμβάσεις ενδείκνυνται για να καλυφθούν οι διαφοποιημένες ανάγκες των ατόμων που βιώνουν ακραίες μορφές αποκλεισμού και πώς αντιμετωπίζεται το ζήτημα της πρόσβασής τους στις κοινωνικές υπηρεσίες. Μετά την έρευνα ακολουθεί η διεξαγωγή χρήσιμων συμπερασμάτων.. Για το σκοπό αυτό αρχικά γίνεται καταγραφή των κοινωνικών δομών της ώστε να γίνει κατανοητό το πλαίσιο λειτουργίας τους και στη συνέχεια δίνεται η δυνατότητα στους υπαλλήλους και στελέχη να εκφράσουν τις δικές τους απόψεις.

5.2 Κριτήριο επιλογής πεδίου

Κριτήριο για την επιλογή του συγκεκριμένου δήμου είναι ότι αποτελεί την πρωτεύουσα του νομού Κορινθίας και διαθέτει οργανωμένη κοινωνική υπηρεσία. Επιπλέον τυγχάνω υπάλληλος του συγκεκριμένου δήμου με αποτέλεσμα να είναι ευκολότερη η πρόσβαση στις κοινωνικές δομές και τα στελέχη της.

5.3 Μεθοδολογία εμπειρικής έρευνας

Για την επίτευξη της έρευνας αρχικά έγιναν τρεις επισκέψεις στην κοινωνική υπηρεσία του δήμου και στις δομές της προκειμένου να συλλέξουμε στοιχεία σχετικά με την λειτουργία και τις δράσεις της. Για την ανάλυση του εσωτερικού περιβάλλοντος αρχικά υλοποιήθηκε έρευνα γραφείου, μελέτη του οργανισμού εσωτερικής λειτουργίας του δήμου (Ο.Ε.Υ), μελέτη του επιχειρησιακού προγράμματος του δήμου και διαδικτυακή έρευνα.

Η συλλογή των δεδομένων, άλλως απόψεων και εμπειριών των στελεχών έγινε ύστερα από αρκετές προγραμματισμένες επισκέψεις μου στο χώρο εργασίας τους. Οι άξονες που ακολουθήθηκαν σχετίζονται με τα όρια ένταξης των δικαιούχων σε

προγράμματα, την οικονομική κρίση και κοινωνική πολιτική, την εθελοντική προσφορά, τον σχεδιασμό της κοινωνικής πολιτικής, την χρηματοδότηση της τοπικής κοινωνικής πολιτικής και τους τρόπους πληροφόρησης των δικαιούχων.

Προκειμένου να απαντηθούν τα ερευνητικά ερωτήματα κρίθηκε απαραίτητη η διεξαγωγή ποιοτικής έρευνας με ημιδομημένες συνεντεύξεις σε βάθος με στελέχη της κοινωνικής υπηρεσίας και αιρετούς. Επειδή στόχος είναι η ανάλυση, ερμηνεία και κατανόηση των κοινωνικών φαινομένων, καταστάσεων και ομάδων, επιλέχθηκε η ποιοτική έρευνα απαντώντας κυρίως στα ερωτήματα «πως» και «γιατί» (Ιωσηφίδης, 2001). Επίσης σκοπός της ημιδομημένης συνέντευξης είναι η συλλογή πληροφοριών για τις απόψεις, εμπειρίες και στάσεις των συμμετεχόντων. (Ιωσηφίδης, 2003).

Οι συνεντεύξεις δόθηκαν από επτά (7) υπηρεσιακούς με μεγάλη εμπειρία σε θέματα κοινωνικής πολιτικής αλλά και αιρετούς κατά το διάστημα του μηνός Δεκεμβρίου 2021. Κατόπιν τηλεφωνικής επικοινωνίας ενημερωνόταν ο συνεντευξιαζόμενος για τον σκοπό της έρευνας και για την τήρηση της ανωνυμίας. Κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων κρατήθηκαν χειρόγραφες σημειώσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: Η περίπτωση του Δήμου Κορινθίων

6.1 Κοινωνικές Υπηρεσίες Δήμου Κορινθίων

Κύριος σκοπός της τοπικής αυτοδιοίκησης και ακόμα πιο έντονα σε περιόδους οικονομικής κρίσης είναι η διαφύλαξη της κοινωνικής συνοχής. Αυτός είναι και ο σκοπός του Δήμου Κορινθίων μέσα από ένα σύνολο κοινωνικών υπηρεσιών με στόχο την κάλυψη των αναγκών των ευπαθών ατόμων και ομάδων, και την αποφυγή τους από τον αποκλεισμό. Η Διεύθυνση Κοινωνικής Προστασίας, Παιδείας και Πολιτισμού υπεύθυνη για τον σχεδιασμό και την εφαρμογή της κοινωνικής πολιτικής έχει την εξής διάρθρωση:

A. Τμήμα Κοινωνικής Προστασίας.

1. Υπηρεσία Κοινωνικής Πολιτικής.
2. Υπηρεσία Κοινωνικής Προστασίας και Αλληλεγγύης.
3. Υπηρεσία Προστασίας Δημόσιας Υγείας.
4. Υπηρεσία Πολιτικών Ισότητας των Φύλων.
5. Υπηρεσία Τοπικού Συμβουλίου Πρόληψης Παραβατικότητας.
6. Υπηρεσία Προαγωγής του Εθελοντισμού.

B. Τμήμα Απασχόλησης.

Γ. Τμήμα Παιδείας και Δια Βίου Μάθησης.

1. Υπηρεσία Παιδείας.
2. Υπηρεσία Δια Βίου Μάθησης.

Δ. Τμήμα Πολιτισμού και Αθλητισμού.

1. Υπηρεσία Πολιτισμού.
2. Υπηρεσία Αθλητισμού και Νέας Γενιάς.

E. Τμήμα Καθαριότητας Σχολικών Μονάδων.

6.2 Αρμοδιότητες Διεύθυνσης Κοινωνικής Προστασίας Παιδείας και Αθλητισμού

Τμήμα Κοινωνικής Προστασίας

Το τμήμα αυτό αποτελείται από:

την Υπηρεσία Κοινωνικής Πολιτικής η οποία είναι επιφορτισμένη με:

- την εκπόνηση κοινωνικών μελετών τη διενέργεια κοινωνικών ερευνών και συμμετοχή σ' αυτές σε συνεργασία με την Υπηρεσία Στατιστικής, καθώς και την κατάρτιση επιχειρησιακού σχεδίου κοινωνικών υπηρεσιών,
- την εφαρμογή πολιτικών και συμμετοχή σε δράσεις που αποσκοπούν στην υποστήριξη και κοινωνική φροντίδα της βρεφικής, παιδικής και τρίτης ηλικίας, με την ίδρυση και λειτουργία νομικών προσώπων και ιδρυμάτων όπως παιδικών και βρεφονηπιακών σταθμών, βρεφοκομείων, ορφανοτροφείων, κέντρων ανοικτής περίθαλψης και ημερήσιας φροντίδας, ψυχαγωγίας και αναψυχής ηλικιωμένων, γηροκομείων κ.λπ. και τη μελέτη και εφαρμογή σχετικών κοινωνικών προγραμμάτων.
- δράσεις και προγράμματα, που στοχεύουν στη μέριμνα, υποστήριξη και φροντίδα ευπαθών κοινωνικών ομάδων με την παροχή υπηρεσιών υγείας και την προαγωγή ψυχικής υγείας, όπως δημιουργία δημοτικών και κοινοτικών ιατρείων, κέντρων αγωγής υγείας, υποστήριξης και αποκατάστασης ατόμων με αναπηρία, κέντρων ψυχικής υγείας, συμβουλευτικής στήριξης των θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας και βίας κατά συνοικούντων προσώπων και κέντρων πρόληψης κατά εξαρτησιογόνων ουσιών.
- τον σχεδιασμό και εφαρμογή προγραμμάτων ή συμμετοχή σε προγράμματα και δράσεις για την ένταξη αθίγγανων, παλιννοστούντων ομογενών, μεταναστών και προσφύγων στην κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική ζωή της τοπικής κοινωνίας.

Την Υπηρεσία Κοινωνικής Προστασίας και Αλληλεγγύης η οποία μεριμνά:

- για τη στήριξη αστέγων και οικονομικά αδύνατων δημοτών, με την παροχή χρηματικών βοηθημάτων, ειδών διαβίωσης και περίθαλψης σε κατοίκους που αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα διαβίωσης
- για την καταβολή επιδομάτων σε τυφλούς, κωφάλαλους, ανασφάλιστους παραπληγικούς, τετραπληγικούς και ακρωτηριασμένους, υποφέροντες από εγκεφαλική παράλυση (σπαστικούς), απροστάτευτους ανήλικους, βαριά ανάπηρους, καθώς και σε λοιπά άτομα δικαιούμενα παροχής κοινωνικής προστασίας,

- ο για την δωρεάν παραχώρηση της χρήσης οικημάτων λόγω απορίας ή για άλλους σοβαρούς λόγους.

Την Υπηρεσία Προστασίας Δημόσιας Υγείας η οποία μεριμνά:

- ο για την εφαρμογή προγραμμάτων εμβολιασμών
- ο για την τήρηση των κανόνων υγιεινής των δημόσιων και ιδιωτικών σχολείων.
- ο για την υλοποίηση α) προγραμμάτων δημόσιας υγιεινής β) εκτάκτων προγραμμάτων δημόσιας υγείας, γ) προγραμμάτων δημόσιας υγείας που χρηματοδοτούνται από πόρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Την Υπηρεσία Πολιτικών Ισότητας των Φύλων η οποία μεριμνά:

- ο για την συγκέντρωση και ανάλυση στατιστικών δεδομένων, που αφορούν τη θέση της γυναίκας στην κοινωνική δομή της δημοτικής περιφέρειας και ιδίως τις γενεσιουργές αιτίες συνθηκών ανισότητας, αποκλεισμού, ή διακρίσεων.
- ο για την κατάρτιση, παρακολούθηση, επανεξέταση, αξιολόγηση και διαχείριση προγραμμάτων και δράσεων που αφορούν στην καταπολέμηση της ανισότητας, του αποκλεισμού και των διακρίσεων.
- ο για την παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών προς τους αποδέκτες των δράσεων.
- ο για την ευαισθητοποίηση των δημοτών για τους στόχους και τα μέσα των πολιτικών ισότητας των φύλων.

Την Υπηρεσία Τοπικού Συμβουλίου Πρόληψης Παραβατικότητας η οποία μεριμνά:

- ο για την διεκπεραίωση των διαδικασιών σύστασης του Τοπικού Συμβουλίου Πρόληψης Παραβατικότητας.
- ο για την εφαρμογή πρωτοβουλιών σε συνεργασία με τους κοινωνικούς φορείς της περιοχής, να προλάβουν ή να περιορίσουν μορφές της μικρομεσαίας εγκληματικότητας και της εν γένει παραβατικής συμπεριφοράς

Την Υπηρεσία Προαγωγής του Εθελοντισμού η οποία μεριμνά:

- ο για την προώθηση και ανάπτυξη του εθελοντισμού και της κοινωνικής αλληλεγγύης

Τμήμα Απασχόλησης

- ο Υλοποιεί ολοκληρωμένα προγράμματα δράσης και πρωτοβουλίες για την εφαρμογή και ανάπτυξη πολιτικών προώθησης της απασχόλησης και της κοινωνικής ενσωμάτωσης διαφόρων κατηγοριών ανέργων, στο πλαίσιο των εθνικών και ευρωπαϊκών πολιτικών.

Τμήμα Παιδείας και Δια Βίου Μάθησης

- Μερικώς για την συγκρότηση των σχολικών επιτροπών
- για την μεταφορά μαθητών από τον τόπο διαμονής στο σχολείο φοίτησης,
- για την εκπόνηση και εφαρμογή προγραμμάτων ανάπτυξης του ανθρώπινου
- για την εκτέλεση προγραμμάτων δια βίου μάθησης
- για την κατάρτιση, μέσω τοπικού προγράμματος δια βίου μάθησης,
- παρέχει συμβουλευτικές υπηρεσίες προς τους αποδέκτες των δράσεων.

Τμήμα Πολιτισμού και Αθλητισμού

- Μερικώς για την εφαρμογή πολιτικών για την ανάδειξη και προστασία του τοπικού πολιτισμού,
- την προώθηση και εφαρμογή προγραμμάτων ενίσχυσης μαζικού αθλητισμού και διοργάνωση αθλητικών εκδηλώσεων.

Τμήμα Καθαριότητας Σχολικών Μονάδων

- Μερικώς για τον καθημερινό καθαρισμό των σχολικών αιθουσών

6.3 Προγράμματα Κοινωνικής στήριξης και προστασίας

Ο Δήμος Κορινθίων στο πλαίσιο του σχεδίου δράσης αντιμετώπισης της φτώχειας ανέπτυξε προγράμματα με στόχο την άρση της απειλής από την φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό ευπαθών ατόμων και ομάδων:

1. Προγράμματα προσωρινής φιλοξενίας αστέγων: ωφελούμενοι είναι άτομα ή οικογένειες σε κοινωνικοοικονομική ανάγκη και σε συνθήκες αστεγίας. Η φιλοξενία έχει χαρακτήρα προσωρινό με στόχο την επανένταξη ατόμων ή οικογενειών που αντιμετωπίζουν το πρόβλημα της στέγασης.
2. Κοινωνικό Παντοπωλείο: οι αυξημένες ανάγκες που δημιούργησε η οικονομική και πανδημική κρίση οδήγησαν στην ίδρυση του κοινωνικού παντοπωλείου με σκοπό την προώθηση της κοινωνικής συνοχής, την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού και την ευαισθητοποίηση εθελοντών αλλά και τοπικών επιχειρηματιών με σκοπό τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα. Μέσω του προγράμματος διανέμονται τυποποιημένα τρόφιμα, είδη ατομικής υγιεινής και καθαριότητας αλλά και ένδυσης.

3. Κοινωνικό φαρμακείο και ιατρείο: αφορά τους ανασφάλιστους δημότες οι οποίοι δεν διαθέτουν ιατροφαρμακευτική κάλυψη. Το πρόγραμμα υλοποιείται σε συνεργασία με εθελοντές φαρμακοποιούς και ιατρούς της περιοχής και παρέχονται φάρμακα δωρεάν σε ασθενείς με οικονομική αδυναμία.
4. Συμβουλευτική και ψυχολογική στήριξη γυναικών: το κέντρο παρέχει συμβουλευτική και ολοκληρωμένη ψυχοκοινωνική υποστήριξη των γυναικών θυμάτων βίας. Συγκεκριμένα απευθύνεται σε γυναίκες που υφίστανται σωματική κακοποίηση, ψυχολογική, συναισθηματική ή λεκτική βία, οικονομική βία, απόπειρα βιασμού, που έχουν υπάρξει θύματα πορνείας ή trafficking, που έχουν υποστεί σεξουαλική παρενόχληση. Η Υπηρεσία παραπέμπει τα θύματα σε ξενώνες, σε νοσοκομεία, κέντρα υγείας, κέντρα ψυχικής υγιεινής, σε φορείς αρμόδιους για προνοιακά ή άλλα επιδόματα, σε φορείς προώθησης της απασχόλησης και επιχειρηματικότητας, κ.λ.π. Αναπτύσσει δράσεις ευαισθητοποίησης και ενημέρωσης της τοπικής κοινωνίας, με στόχο την πρόληψη και καταπολέμηση όλων των μορφών βίας κατά των γυναικών.
5. Προγράμματα μέσω του Κέντρου Πρόληψης κατά των εξαρτησιογόνων ουσιών «ΔΙΟΛΚΟΣ» βασισμένα στη φιλοσοφία της αγωγής και της προαγωγής της υγείας, μέσω της ευαισθητοποίησης των φορέων και των πολιτών της τοπικής κοινωνίας, με σκοπό την ενεργοποίησή τους στον αγώνα της πρόληψης. Απευθύνονται σε γονείς, μαθητές, εφήβους, στρατευμένους, σε ειδικές πληθυσμιακές ομάδες (παλινοστούντες, πρόσφυγες, μειονοτικές ομάδες, φυλακισμένους κ.ά). Στόχος είναι η ενδυνάμωση, υποστήριξη και εκπαίδευση των νέων ώστε να υιοθετήσουν μια θετική στάση ζωής, η συμβουλευτική και υποστήριξη της οικογένειας, η βελτίωση της επικοινωνίας, η ευαισθητοποίηση καθηγητών και δασκάλων σε θέματα πρόληψης, η ενίσχυση του παιδαγωγικού τους ρόλου και η ενδυνάμωση των σχέσεων εκπαιδευτικών -μαθητών.
6. Πρόγραμμα Βοήθεια στο Σπίτι: παρέχει ατομική και οικογενειακή στήριξη μέσω της διαμεσολάβησης και διασύνδεσης των ατόμων με Δημόσιες Υπηρεσίες, ΟΤΑ, Μονάδες Υγείας και άλλους Φορείς, συνοδεία ψυχιατρικών περιστατικών σε νοσοκομεία. Παρέχει νοσηλευτική φροντίδα, εκπαίδευσης στην οικογένεια και τα άτομα. Διασφαλίζει την ατομική υγιεινή των ατόμων. Συμβάλει στην διατήρηση της υγιεινής και καθαριότητας της οικίας του ατόμου αλλά και στην ατομική, προσωπική καθημερινή φροντίδα

7. Προγράμματα εθελοντισμού με στόχο την προώθηση και την ανάπτυξη του εθελοντισμού και της κοινωνικής αλληλεγγύης μέσω τοπικών δικτύων κοινωνικής αλληλεγγύης , εθελοντικών οργανώσεων και ομάδων εθελοντών για την υποστήριξη του έργου της κοινωνικής προστασίας και την κάλυψη αναγκών των ευπαθών ομάδων
8. Ομάδα προστασίας ανηλίκων με στόχο την πρόληψη και αντιμετώπιση της κακοποίησης ή παραμέλησης ανηλίκων
9. Κοινωνικό Φροντιστήριο: η λειτουργία του στηρίζεται σε εθελοντές καθηγητές, δασκάλους αλλά και φοιτητές με στόχο την ενίσχυση μαθητών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που οι οικογένειές τους αντιμετωπίζουν οικονομικά προβλήματα.
10. Σχολή Γονέων: προωθεί την ενδυνάμωση της σχέσης γονέων-παιδιών μέσω σεμιναρίων διαφορετικών ηλικιακών κατηγοριών.
11. Κέντρα Ανοιχτής Προστασίας Ηλικιωμένων (ΚΑΠΗ): με στόχο την παροχή υπηρεσιών και δραστηριοτήτων σε ηλικιωμένα άτομα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: Σχεδιασμός και αξιολόγηση κοινωνικής πολιτικής του Δήμου Κορινθίων

7.1 Εισαγωγή

Σ' αυτό το κεφάλαιο θα γίνει ανάλυση των συμπερασμάτων της ποιοτικής έρευνας που υλοποιήθηκε με υπαλλήλους και στελέχη της κοινωνικής υπηρεσίας του δήμου Κορινθίων ύστερα από προγραμματισμένες επισκέψεις, προκειμένου να απαντηθούν τα ερευνητικά ερωτήματα.

7.2 Όρια ένταξης δικαιούχων σε προγράμματα

Τα όρια ένταξης των ευπαθών ομάδων σε δομές και δράσης της κοινωνικής υπηρεσίας είναι περισσότερο ελαστικά σε τοπικό επίπεδο σε σχέση με το θεσμικό πλαίσιο, σε κάθε περίπτωση όμως είναι σε συνάρτηση με τον βαθμό ανάγκης και τους πόρους του δήμου.

«...προσφέρουμε την βοήθειά μας σε πολίτες, δημότες και μη, όπως άστεγοι, γυναίκες που έχουν ανάγκη τη συμβουλευτική και ψυχολογική υποστήριξη και άτομα εξαρτημένα από ουσίες». (Πληροφορητής 1)

Εξυπηρετούνται όλοι οι πολίτες ανεξάρτητα από την δημοτικότητά τους.

«...Η γενική πολιτική του Δήμου είναι να διευκολύνει και να καθοδηγεί τους πολίτες που έχουν ανάγκη τις δικές μας υπηρεσίες» (Πληροφορητής 2)

Γίνεται προσπάθεια να αντιμετωπιστούν περιπτώσεις που αποδεδειγμένα είναι κάτω από το όριο της φτώχειας, λειτουργώντας οι κοινωνικές υπηρεσίες ως δίκτυ ασφαλείας και προσφέροντας βοήθεια μέσω της φιλοξενίας σε αστέγους και μέσω του κοινωνικού ιατρείου, φαρμακείου και σισσιτίου σε συνεργασία με την Μητρόπολη Κορίνθου, ανεξάρτητα από την δημοτικότητά τους.

«...Προσπαθούμε να αντιμετωπίσουμε περιπτώσεις που έχουν άμεση ανάγκη ιατροφαρμακευτικής κάλυψης, στέγης και τροφής» (Πληροφορητής 3)

«...στον ξενώνα κακοποιημένων γυναικών φιλοξενούμε γυναίκες με τα παιδιά τους από άλλες περιοχές της Ελλάδας» (Πληροφορητής 4)

Πρώτο βασικό συμπέρασμα που προκύπτει είναι ότι οι συγκεκριμένες δημοτικές υπηρεσίες κοινωνικού χαρακτήρα είναι περισσότερο ελαστικές ως προς τη

δημοτικότητα των πολιτών αφού εξετάζεται περισσότερο ο βαθμός της ανάγκης σε συνάρτηση με τους διαθέσιμους υλικούς και οικονομικούς πόρους.

7.3 Οικονομική κρίση και κοινωνική πολιτική

Η οικονομική κρίση είναι βασικός παράγοντας περιορισμού των δράσεων κοινωνικής πολιτικής. Αρχικά εντοπίζεται η μείωση του προσωπικού λόγω συνταξιοδότησης και αδυναμίας νέων προσλήψεων και εν συνεχεία λόγω επιθυμίας των υπαλλήλων να μετακινούνται σε υπηρεσίες με μικρότερο φόρτο εργασίας. Αποτέλεσμα αυτού είναι οι εναπομείναντες υπάλληλοι να είναι επιφορτισμένοι με επιπλέον καθήκοντα όπως διεκπεραίωση διοικητικών καθηκόντων γεγονός που δυσχεραίνει το δικό τους έργο.

«...μεγάλο εμπόδιο αποτελεί η έλλειψη προσωπικού λόγω συνταξιοδότησης ή μετακίνησης σε άλλες υπηρεσίες» (Πληροφορητής 1)

Ζήτημα καίριας σημασίας αποτελεί το ανθρώπινο δυναμικό που απασχολείται στις κοινωνικές υπηρεσίες. Το ποσοστό των πτυχιούχων είναι μικρό σε έναν τομέα που χρειάζεται εξειδίκευση και τεχνογνωσία. Αυτό σε συνδυασμό με την αδυναμία αναβάθμισης των γνώσεων και δεξιοτήτων του υφιστάμενου ανθρώπινου δυναμικού και την εργασιακή αστάθεια, επηρεάζει την αποτελεσματικότητα και την αποδοτικότητα των κοινωνικών υπηρεσιών.

«...η απαγόρευση των προσλήψεων οδήγησε στην έλλειψη βασικών ειδικοτήτων όπως κοινωνικοί λειτουργοί, γιατροί, ψυχολόγοι» (Πληροφορητής 6)

Παρά το γεγονός ότι το κράτος περιόρισε κονδύλια για κοινωνικές δαπάνες της τοπικής αυτοδιοίκησης ο δήμος Κορινθίων λόγω της υγιούς οικονομικής κατάστασης κατάφερε να ανταποκριθεί στις αυξημένες ανάγκες της τοπικής κοινωνίας.

«...ο περιορισμός της κρατικής επιχορήγησης για κοινωνικές δράσεις δεν περιόρισε την αντιμετώπιση των αυξημένων αναγκών του δήμου ο οποίος λόγω της καλής οικονομικής κατάστασης μέχρι σήμερα ανταποκρίνεται στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι ευπαθείς ομάδες σε ζητήματα στέγασης και σίτισης» (Πληροφορητής 7)

«...ο Δήμος μας έχει ψηφίσει την μείωση των δημοτικών τελών σε ευπαθείς ομάδες, τρίτεκνους, πολύτεκνους και ΑΜΕΑ»(Πληροφορητής 2)

«...η οικονομική κρίση δεν μας έχει αγγίξει σε βαθμό που να πρέπει να περιορίσουμε κονδύλια για κοινωνικές υπηρεσίες μέχρι σήμερα. Αυτό οφείλεται στο ότι έχει γίνει καλή διαχείριση από τη μεριά της δημοτικής αρχής στα οικονομικά αποθέματα του δήμου μας.»
(Πληροφορητής 7)

Ο δήμος Κορινθίων αν και διαθέτει οικονομικά αποθέματα, δεν κατάφερε να αυξήσει τις κοινωνικές δομές αναλογικά με τις ανάγκες εξαιτίας της αδυναμίας πρόσληψης προσωπικού.

«...Την τελευταία δεκαετία οι τοπικές ανάγκες αυξήθηκαν δυσανάλογα. Δυστυχώς λόγω της κρατικής απόφασης για αναστολή προσλήψεων δεν προβήκαμε σε δημιουργία επιπλέον δομών καθώς δεν θα υπήρχε προσωπικό να τις υποστηρίξει» (Πληροφορητής 6)

Δεύτερο συμπέρασμα είναι ότι η έλλειψη προσωπικού σε σχέση με την αύξηση των ευπαθών ατόμων και ομάδων που έχουν ανάγκη τις κοινωνικές υπηρεσίες του δήμου περιορίζουν την δυνατότητα του δήμου Κορινθίων να ασκήσει κοινωνική πολιτική.

7.4 Εθελοντική προσφορά

Η εθελοντική προσφορά δεν έχει συμπεριληφθεί στον στρατηγικό σχεδιασμό αν και θα ήταν επιθυμητή η αξιοποίησή της.

«...θα πρέπει ο εθελοντισμός να αποτελέσει μέρος της στρατηγικής του δήμου μας έτσι ώστε όποιος θέλει να προσφέρει στο πλαίσιο του ελεύθερου χρόνου του να μπορεί, για παράδειγμα θα ήταν ωφέλιμη η εθελοντική προσφορά ψυχολόγου, κοινωνικού λειτουργού, νομικού. Βέβαια τον συντονιστικό ρόλο θα τον έχει η κοινωνική υπηρεσία του δήμου...» (Πληροφορητής 1)

«...ο εθελοντισμός παίρνει σάρκα και οστά στο πλαίσιο των κοινωνικών φροντιστηρίων που καθηγητές στον ελεύθερο χρόνο τους βοηθούν παιδιά άπορων οικογενειών...» (Πληροφορητής 6)

Η έλλειψη θεσμικού πλαισίου εμποδίζει τον εθελοντισμό τόσο σε επίπεδο ατόμου όσο και σε επίπεδο οργανώσεων ενώ προσδίδει ευκαιριακό χαρακτήρα.

«...το γεγονός ότι δεν υπάρχει θεσμικό πλαίσιο για την προσφορά εθελοντικής εργασίας καθιστά απαραίτητη την εκπαίδευσή των ατόμων που θέλουν να προσφέρουν εργασία εθελοντικά στις δομές μας. Το πρόβλημα είναι ότι οι υπάλληλοι των δομών δε

μπορούν να ασχοληθούν με αυτό το αντικείμενο λόγω έλλειψης χρόνου» (Πληροφορητής 2).

Μία καλή ευκαιρία θα ήταν η μόνιμη συνεργασία των τμημάτων του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου με τις κοινωνικές υπηρεσίες του δήμου. Φοιτητές θα μπορούσαν να προσφέρουν εργασία μέσω της πρακτικής άσκησης. Η συνεργασία αυτή θα μπορούσε να προσδώσει θετικά τόσο στον δήμο όσο και στους εκπαιδευόμενους.

«...οι φοιτητές της πόλης μας πολλές φορές επιθυμούν να κάνουν την πρακτική τους σε κοινωνικές υπηρεσίες του δήμου μας. Μία πιο σταθερού χαρακτήρα συνεργασία θα ήταν επιθυμητή βοηθώντας έτσι σε διάφορους τομείς.» (Πληροφορητής 5)

Συμπερασματικά μπορούμε να πούμε ότι μέχρι σήμερα δεν έχει αποδοθεί η ανάλογη προσοχή για συνεργασία μεταξύ των κοινωνικών δομών του δήμου και των εθελοντών ή φοιτητών που θα μπορούσαν να προσφέρουν σε περιόδους που οι τοπικές ανάγκες είναι αυξημένες.

7.5 Σχεδιασμός της κοινωνικής πολιτικής

Ο δήμος Κορινθίων σχεδιάζει την κοινωνική πολιτική λαμβάνοντας υπόψη τους ανθρώπινους και οικονομικούς πόρους και τις τοπικές ανάγκες. Κάθε χρόνο προσαρμόζει στο επιχειρησιακό του πρόγραμμα τις νέες ανάγκες που προκύπτουν τροποποιώντας τις δράσεις των υπηρεσιών όπου είναι αναγκαίο μέσω της καταγραφής των προβλημάτων.

«...σύμφωνα με τις ανάγκες της τοπικής κοινωνίας δημιουργούμε και αντίστοιχα προγράμματα. Για παράδειγμα το κοινωνικό παντοπωλείο δημιουργήθηκε για να βοηθήσουμε τους δημότες μας που αποδεδειγμένα βρίσκονται κάτω από το όριο της φτώχειας. Αντίστοιχα το κοινωνικό φαρμακείο. Συγκεκριμένος σχεδιασμός δεν υπήρξε μέχρι σήμερα ενώ το επιχειρησιακό πρόγραμμα θέτει μόνο τους βασικούς άξονες...» (Πληροφορητής 5)

Η επιλογή των προγραμμάτων γίνεται με κριτήριο την κάλυψη βασικών αναγκών των δημοτών όπως σίτιση, ένδυση, στέγη, ιατροφαρμακευτική κάλυψη.

«...Προτεραιότητά μας είναι η εξασφάλιση τροφής μέσω του κοινωνικού παντοπωλείου το οποίο χρηματοδοτείται από πόρους του δήμου και χορηγίες ντόπιων εταιριών...» (Πληροφορητής 1)

Ο σχεδιασμός των προγραμμάτων δεν έγινε βάση επιστημονικής μελέτης αλλά βάση αιτημάτων που φτάνουν στην κοινωνική υπηρεσία.

«... η δημοτική αρχή σε συνεργασία με την κοινωνική υπηρεσία εντοπίζουν τις ανάγκες της τοπικής κοινωνίας και στη συνέχεια σχεδιάζουν τα προγράμματα με κριτήρια οικονομικά και εντοπιότητας...»(Πληροφορητής 3)

«...οι αποφάσεις λαμβάνονται σε επίπεδο δημοτικής αρχής χωρίς επιστημονικό σχεδιασμό γι' αυτό και κατά την εφαρμογή τους οι υπηρεσίες αντιμετωπίζουν προβλήματα λόγω ασάφειας ή σε σχέση με την νομιμότητα.» (Πληροφορητής 2)

Η κοινωνική πολιτική του δήμου ακολουθεί τις κατευθύνσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των εθνικών πολιτικών σε προγράμματα που χρηματοδοτούνται από αυτούς τους πυλώνες, όπως για παράδειγμα το επισιτιστικό πρόγραμμα (TEBA) και η επιδότηση ενοικίου.

«...Τα προγράμματα που χρηματοδοτούνται από εθνικές και υπερεθνικές πολιτικές σχετίζονται με υλικές παροχές. Δυστυχώς δεν συνδιάζονται από συμβουλευτική υποστήριξη και εκπαίδευση που θα βοηθήσει τους συμπολίτες μας να επανενταχθούν στην αγορά εργασίας» (Πληροφορητής 5)

Στο επίπεδο της συμβουλευτικής υποστήριξης δεν υπάρχει εξειδικευμένος σχεδιασμός προσαρμοσμένος στις προκλήσεις της εποχής (οικονομική κρίση, πανδημία).

«...από την αρχή της κρίσης και μέχρι σήμερα παρατηρείται αύξηση των συγκρούσεων και της ενδοοικογενειακής βίας ανάμεσα σε γονείς και γονείς και παιδιά. Δυστυχώς η συμβουλευτική μέθοδος που εφαρμόζουμε δεν είναι προσαρμοσμένη στις νέες προκλήσεις» (Πληροφορητής 4)

Η αδυναμία πρόσληψης εξειδικευμένων επιστημονικών κλάδων αποτελεί εμπόδιο στην αντιμετώπιση περιστατικών που αναζητούν συμβουλές από τις κοινωνικές υπηρεσίες.

«...η ανεργία οδηγεί στην απελπισία στην κατάθλιψη και στην απομόνωση του ατόμου. Χωρίς την συμβολή ψυχολόγων και κοινωνικών λειτουργών δεν μπορούν να αντιμετωπισθούν τα φαινόμενα αυτά...» (Πληροφορητής 1)

Καταλήγοντας μπορούμε να πούμε ότι ο δήμος σχεδίασε την κοινωνική πολιτική όχι στηριζόμενος σε επιστημονική μελέτη αλλά λαμβάνοντας υπόψη τις τοπικές ανάγκες και την εμπειρία των εργαζομένων στις κοινωνικές υπηρεσίες, χωρίς δυνατότητα για αναβάθμιση του προσωπικού και των δομών.

7.6 Χρηματοδότηση κοινωνικής πολιτικής

Ο δήμος Κορινθίων διαθέτοντας επαρκή ταμειακά διαθέσιμα δύναται να χρηματοδοτήσει προγράμματα κοινωνικής πολιτικής. Εμπόδιο σε αυτό στέκεται το αυστηρό δημοσιονομικό πλαίσιο για τη νομιμότητα των δαπανών για παράδειγμα οι διαγωνιστικές διαδικασίες των τροφίμων για το κοινωνικό παντοπωλείο.

«...Από τη μια υπάρχει η οικονομική δυνατότητα να ασκήσει ο δήμος κοινωνική πολιτική ενώ από την άλλη δημοσιονομικά και γραφειοκρατικά ζητήματα στέκονται εμπόδιο με αποτέλεσμα να αναζητούνται λύσεις μέσω χορηγιών οι οποίες όμως δεν έχουν μονιμο χαρακτήρα...» (Πληροφορητής 1)

Αναγκαία είναι η βιωσιμότητα δομών όπως το δημοτικό ιατρείο, το κοινωνικό φαρμακείο, το κέντρο απεξάρτησης εξαρτησιογόνων ουσιών. Γι αυτό θα πρέπει να εξασφαλιστεί μόνιμη χρηματοδότηση από το κεντρικό κράτος και να μην έχει αποκλειστικά την ευθύνη η δημοτική αρχή.

«...Εάν ο δήμος και οι τοπικές οργανώσεις δε χρηματοδοτήσουν το δημοτικό ιατρείο τότε αυτή η δομή δε θα λειτουργήσει. Θα έπρεπε να υποστηρίζεται από τον κρατικό προϋπολογισμό...» (Πληροφορητής 6)

Τα κριτήρια των ωφελούμενων είναι πολύ αυστηρά γιατί οι πόροι ανθρωπίνου και οικονομικού είναι περιορισμένοι. Επιπλέον επειδή το νομικό πλαίσιο τίθεται από το κεντρικό κράτος η τοπική αυτοδιοίκηση δεν έχει δυνατότητα παρέμβασης τις περισσότερες φορές.

«...Τα κριτήρια ένταξης σε κοινωνικά προγράμματα και δομές είναι πολύ αυστηρά και συνήθως αφορούν άτομα που βρίσκονται κάτω από το όριο της φτώχειας. Ανάγκη όμως τα έχουν και άνθρωποι που έχουν μικρά εισοδήματα και δεν μπορούν να ανταποκριθούν στα έξοδα...» (Πληροφορητής 2)

Συμπερασματικά ο δήμος Κορινθίων αν και παρουσιάζει πλεόνασμα στα ταμεία του δεν δύναται να το χρησιμοποιήσει για κοινωνική πολιτική εξαιτίας του αυστηρού δημοσιονομικού πλαισίου με αποτέλεσμα να αναζητά πολλές φορές λύσεις μέσω

χορηγιών. Επιπλέον επειδή βασικές δομές όπως το κοινωνικό φαρμακείο και ιατρείο χρηματοδοτούνται αποκλειστικά από τον δήμο αυτό μπορεί να αποτελέσει εμπόδιο στη βιωσιμότητά του. Τα κριτήρια ένταξης των ωφελούμενων ακολουθούν την εθνική πολιτική με αποτέλεσμα να ικανοποιούνται όσοι βρίσκονται κάτω από το όριο της φτώχειας.

7.7 Τρόποι πληροφόρησης δικαιούχων

Ο δήμος Κορινθίων αποτυπώνει τις τοπικές ανάγκες για προγράμματα βάση εμπειρικής προσέγγισης της δημοτικής αρχής και των υπηρεσιακών στελεχών του και όχι βάση συστηματικής προσέγγισης και μελέτης.

«...μέχρι σήμερα δεν υπάρχει συστηματική έρευνα, αλλά μόνο η καταγραφή των τοπικών αναγκών.» (Πληροφορητής 2)

«...επικοινωνούμε με σχολεία, νοσοκομεία, συλλόγους προκειμένου να εντοπίσουμε τα άτομα που έχουν την ανάγκη μας» (Πληροφορητής 4)

«...σε συνεργασία με την εκκλησία η οποία έχει τη δυνατότητα να γνωρίζει περισσότερα για τις ανάγκες των πιστών της καταγράφουμε τις περιπτώσεις και εν συνεχεία προσεγγίζουμε με την βοήθεια κοινωνικού λειτουργού» (Πληροφορητής 6)

«...αφού εξετάσουν οι κοινωνικοί λειτουργοί του δήμου μας την κάθε περίπτωση ξεχωριστά συντάσσουν έκθεση και εξετάζουν σε ποιο πρόγραμμα πρέπει να την εντάξουν» (Πληροφορητής 3)

Καταλήγοντας μπορούμε να πούμε ότι η απουσία μηχανισμών για τον εντοπισμό των ατόμων που έχουν ανάγκη τους κοινωνικούς μηχανισμούς περιορίζει τις δυνατότητες της τοπικής αυτοδιοίκησης να αναπτύξει ολοκληρωμένα συστήματα κοινωνικής πολιτικής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8: Συμπεράσματα

8.1 Συμπεράσματα θεωρητικής προσέγγισης

Ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης στο πεδίο άσκησης κοινωνικής πολιτικής συναρθρώνεται με τις εθνικές και υπερεθνικές πολιτικές. Γίνεται λοιπόν αντιληπτός ο βαθμός εξάρτησής της που παρεμποδίζει και την αυτονομία της.

Τα τελευταία χρόνια ο δυναμικός ρόλος της αυτοδιοίκησης στα συστήματα κοινωνικής πολιτικής ενισχύεται από τους υπερεθνικούς θεσμούς όπως η Ευρωπαϊκή Ένωση. Ωστόσο κυρίαρχος παράγοντας είναι τα εθνικά συστήματα κοινωνικής πολιτικής ιδιαίτερα στην ελληνική περίπτωση, ενώ οι υπερεθνικοί θεσμοί έχουν επικουρικό και συμπληρωματικό χαρακτήρα υποστηρίζοντας τον ρόλο της αυτοδιοίκησης κυρίως μέσω των χρηματοδοτήσεων και της τεχνογνωσίας. Με την διερεύνηση των δράσεων που υλοποιούνται σε τοπικό επίπεδο επαληθεύεται και ο ρόλος των υπερεθνικών θεσμών σε εθνικό και τοπικό επίπεδο. Εν τέλει η απάντηση στο ερευνητικό ερώτημα για το αν η τοπική αυτοδιοίκηση δύναται να εξελιχθεί σε αποτελεσματικό μηχανισμό κοινωνικής πολιτικής και να κατοχυρώσει ρόλο κεντρικής σημασίας στην ΕΕ είναι θετική, συμμετέχοντας με ουσιαστικό τρόπο στην οργάνωση των συστημάτων κοινωνικής πολιτικής λόγω της εγγύτητάς τους στην τοπική κοινωνία.

Η τοπική αυτοδιοίκηση δεν είναι ανεξάρτητη από τις εθνικές πολιτικές με αποτέλεσμα να μην μπορεί να λειτουργήσει αυτόνομα. Αυτό συνεπάγεται την προσαρμογή της στο πλαίσιο που το κεντρικό κράτος διαμορφώνει χωρίς όμως να παρεμποδίζεται η προσπάθειά της για αναζήτηση πόρων και συνεργασιών πάντα σε αρμονία με τις εθνικές πολιτικές, ενισχύοντας έτσι και τον ρόλο της στη χωρική μονάδα ευθύνης της. Επιπλέον τα συστήματα κοινωνικής πολιτικής δεν συγκροτούνται σε τοπικό επίπεδο αλλά διαμορφώνονται σε εθνικό και υπερεθνικό επίπεδο. Αυτό δε συνεπάγεται βέβαια πλήρη αδυναμία της τοπικής αυτοδιοίκησης να οργανώσει μηχανισμούς με τοπικό χαρακτήρα, θα πρέπει όμως να είναι προσανατολισμένοι στις κεντρικές επιλογές. Σε διαφορετική περίπτωση δηλαδή σε πλήρη αυτονομία της τοπικής αυτοδιοίκησης θα μπορούσαμε να οδηγηθούμε σε κατακερματισμό, αποσπασματικότητα των συστημάτων κοινωνικής πολιτικής ανάλογα με την ανάπτυξη των τοπικών περιοχών, την οικονομική τους δύναμη και την γεωγραφική και

πληθυσμιακή τους έκταση. Ας θεωρήσουμε λοιπόν το κεντρικό κράτος ως εγγυητή, τους υπερεθνικούς θεσμούς ως επικουρική στήριξη των εθνικών πολιτικών και την τοπική αυτοδιοίκηση να διαμορφώνει χαρακτήρα συμπληρωματικό αλλά και δυναμικό λειτουργώντας στο πλαίσιο των εθνικών και υπερεθνικών πολιτικών απαντώντας έτσι και στο δεύτερο ερευνητικό ερώτημα για τον βαθμό εξάρτησης της τοπικής αυτοδιοίκησης από το κεντρικό κράτος και τους υπερεθνικούς θεσμούς στη διαμόρφωση συστημάτων κοινωνικής πολιτικής.

Ο ρόλος της αυτοδιοίκησης στα συστήματα κοινωνικής πολιτικής στην Ελλάδα οριοθετείται από το θεσμικό και διοικητικό πλαίσιο, είναι επικουρικός και ενισχύει την αποτελεσματικότητα των εθνικών πολιτικών. Η τοπική αυτοδιοίκηση δεν δημιουργεί δικούς της κατά περίπτωση τοπικούς μηχανισμούς και συστήματα αλλά δημιουργεί τις προϋποθέσεις προσαρμογής και ανταπόκρισης σε τοπικό επίπεδο ενισχύοντας έτσι και τον ρόλο της. Εντοπίζει τις τοπικές ανάγκες τις οποίες το κεντρικό κράτος δεν δύναται να προσεγγίσει, τις αναδεικνύει και επιδιώκει την αντιμετώπισή τους εντός του εθνικού πλαισίου. Λειτουργεί συμπληρωματικά εντός του χωρικού πλαισίου ευθύνης της προωθώντας κοινωνικές πολιτικές σε τοπικό επίπεδο, ενώ οι στόχοι και οι κατευθύνσεις είναι πολιτικές επιλογές. Άλλωστε η αναδιανεμητική λειτουργία των συστημάτων κοινωνικής πολιτικής κατά βάση ανήκει στο κεντρικό κράτος. Είναι σε θέση όμως να αναλαμβάνει πρωτοβουλίες στηριζόμενη σε ίδιους πόρους αλλά και σε τοπικές συνεργασίες. Απαντώντας λοιπόν στο τρίτο ερευνητικό ερώτημα σχετικά με το ποιος είναι ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης στα συστήματα κοινωνικής πολιτικής στην Ελλάδα μπορούμε να πούμε ότι λειτουργεί εντός πλαισίου εθνικών πολιτικών, αποτελεί οργανικό μέρος των συστημάτων κοινωνικής πολιτικής και δύναται να προσδώσει τοπικά χαρακτηριστικά και να επηρεάσει την λειτουργία τους.

8.2 Συμπεράσματα εμπειρικής διερεύνησης

Ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης στο πεδίο άσκησης κοινωνικής πολιτικής εκτείνεται σε τοπικό και ευρύτερο τοπικό επίπεδο. Η παρέμβασή της έχει ως στόχο τη βελτίωση των συνθηκών ζωής των κατοίκων που βρίσκονται στο όριο της φτώχειας.

Από τα αποτελέσματα της εμπειρικής έρευνας προέκυψε ότι οι δήμοι αναπτύσσουν την πολιτική τους στο πεδίο της κοινωνικής πολιτικής αφουγκραζόμενοι τις τοπικές ανάγκες χωρίς όμως να μπορούν να είναι ανεξάρτητοι από το κεντρικό κράτος και από υπερεθνικούς θεσμούς, αφού ένας μεγάλος αριθμός δράσεων και προγραμμάτων καθορίζεται θεσμικά και οικονομικά από εθνικές και υπερεθνικές πολιτικές.

Η Διεύθυνση κοινωνικής πολιτικής του Δήμου Κορινθίων σε συνεργασία με τον Αντιδήμαρχο κοινωνικής πολιτικής έχουν την ευθύνη για την εφαρμογή των προγραμμάτων προσδίδοντας τοπικά χαρακτηριστικά. Βασικές προϋποθέσεις για την υλοποίηση των δράσεων σε τοπικό επίπεδο αποτελούν η εξασφάλιση ανθρώπινων και υλικών πόρων. Από την επεξεργασία των ερευνητικών δεδομένων προέκυψε ότι ο δήμος Κορινθίων ανταποκρίθηκε ικανοποιητικά στις ανάγκες των δημοτών την περίοδο της οικονομικής κρίσης και συνεχίζει να ανταποκρίνεται μέχρι σήμερα, αξιοποιώντας εκτός από την εθνική και υπερεθνική χρηματοδότηση, τα οικονομικά αποθέματα που διαθέτει σε συνεργασία με χορηγίες τοπικών επιχειρήσεων. Βέβαια εμπόδιο αποτελεί το αυστηρό δημοσιονομικό πλαίσιο, οι συνεχείς οικονομικοί έλεγχοι που καθυστερούν τη χρηματοδότηση επιπλέον προγραμμάτων και η αναστολή των προσλήψεων με εξειδικευμένης γνώσης προσωπικό επηρεάζοντας έτσι την αποτελεσματικότητα των κοινωνικών υπηρεσιών.

Δεδομένου ότι δεν υπήρξε μέχρι σήμερα επιστημονικός σχεδιασμός αντιμετώπισης των αυξανόμενων τοπικών κοινωνικών αναγκών λόγω της οικονομικής κρίσης, ο δήμος Κορινθίων υλοποιεί τα προγράμματα αφού κραζόμενος τα αιτήματα των πολιτών και συνεργαζόμενος με την κοινωνική υπηρεσία δίνοντας προτεραιότητα στην ικανοποίηση των άμεσων βιοτικών αναγκών όπως σίτιση, στέγαση, ιατροφαρμακευτική κάλυψη και μετέπειτα σε άλλες δράσεις όπως η ψυχολογική υποστήριξη των ευπαθών ομάδων. Επιπρόσθετα ανταποκρίνεται ικανοποιητικά σε δράσεις που σχετίζονται με την παιδική και τρίτη ηλικία μειώνοντας ταυτόχρονα και την οικονομική συνδρομή αυτών στις αντίστοιχες δομές.

Εν κατακλείδι θα λέγαμε ότι η αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού, η ενεργοποίηση των εθελοντών, η συστηματική έρευνα και ο σχεδιασμός παρεμβάσεων σε συνδυασμό με την ενεργοποίηση των χρηστών είναι το κλειδί για την άσκηση κοινωνικής πολιτικής από την τοπική αυτοδιοίκηση.

Βιβλιογραφία

- Adcock P., Erskine A., and May M. (1998) (eds), *The Student's Companion to Social Policy*, Oxford: Blackwell.
- Deacon, B. (1992), *The new eastern Europe: Social policy past, present and future*, Aldershot: Gower
- Dean, H. (2012), *Social Policy*, Cambridge: Polity
- Esping-Andersen, G. (2006), *Οι τρεις κόσμοι του καπιταλισμού της ευημερίας*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα
- Evers A, Sveltik I. (1993) *New welfare mixes in care for the elderly: vol. 3; Canada, France, Germany, Italy, United Kingdom*, European Centre for Social Welfare Policy, Vienna.
- Ferrera, M. (1996), *The southern model of welfare in social Europe*, *Journal of European Social Policy*, Vol. 6, No 1, pp 17-37
- Friedman, (1962), *Capitalism and Freedom*, Chicago, IL: University of Chicago Press
- George V. & Wilding P. (1994), *Welfare and Ideology*, Hemel Hempstead: Harvester Wheatsheaf.
- Goldsmith, M., (1996), "Normative theories of local government: a European comparison" in D. King and G. Stoker (eds.) *Rethinking Local Democracy*, pp174-92
- Hatch S, and Mocroft L. (1983), *Components of Welfare: voluntary organizations, social services and politics in two local authorities*, Bedford Square Press/NCVO
- Hesse, J.J & Sharpe, L.J. (1991), "Conclusions" in J.J. Hesse (ed), *Local Government and Urban Affairs in International Perspective*, Baden –Baden: Nomos.
- Lendvai, N., (2009), *Variety of post-communist welfare: Europeanization and emerging welfare regimes in the new EU member states*, Paper for the RC-19, Montreal, Canada
- Marcou, G. and H. Wollman (2010), *The Provision of Public Services in Europe*, Cheltenham: Edward Elgar Publishing Ltd.

- Marshall, T.H., Bottomore T. (1995), *Ιδιότητα του Πολίτη και Κοινωνική Τάξη*, Αθήνα:Gutenberg
- Marx, K. (1977), *A critique of Political Economy*, University of Michigan: Ben Fowkes Marx
- Mazey, S. – Richardson, J., “Conclusion: A European Policy Style?” , in Mazey S. . – Richardson, J., (eds), *Lobbying in the European Community*, Oxford University Press, Oxford
- Mishra, R. (1984), *The welfare state in crisis, social thought and social change*, New York, London, Harvester Wheatsheaf.
- Mishra, R. (1985), *The welfare state in crisis* Open University Press
- Mouritzen, P.E.& Svara, J. (2002), “Leadership”, Apex. Politicians and Administrators in Western Local Governments, Pittsburgh, University of Pittsburgh Press
- Rein, M. and Reinwater, L. (1986) “The Institutions of social protection”, in M. Rein and L.Reinwater (eds.), *Public/Private Interplay in Social Protection: A Comparative Study*, Armonk NY:M.E.Sharpe.
- Spicker, P.(1995), *Social Policy, Themes and Approaches*, London: Harvester Wheatsheaf
- Thompson, S. – Hoggett, P. (1996), “Universalism, Selectivism and Particularism. Towards a Postmodern Social Policy”, *Critical Social Policy*, v.16, pp. 21-43
- Petmesidou M. and Guillen A.M. (2014), “Can the Welfare State as We Know It Survive? A View from the Crisis-Ridden South European Periphery”, *South European Society and Politics*, 19(3), pp. 295-307
- Toots A. & Bachmann J., (2010), Contemporary Welfare Regimes in Baltic States: Adapting Post-communist Condition to Post-modern Challenges, *Studiew on Transition States and Societies*,2(2)
- Toots, A., Bachmann J., (2010), *Contemporary welfare regimes in Baltic States: Adapting post-communist condition to post-modern challenges*, Studies on Transition States and Societies, 2(2), pp31-44
- Βενιέρης, Δ. (2013), *Ευρωπαϊκή Κοινωνική Πολιτική και Κοινωνικά Δικαιώματα, Το τέλος των Ύμνων*, Αθήνα:Τόπος
- Βενιέρης, Δ., (2015), *Κοινωνική Πολιτική-Έννοιες και Σχέσεις*, Αθήνα:Τόπος

- Γεωργαντάς Η., (1993) «Κοινωνικές Πολιτικές σε Κρίση και ο ρόλος των τοπικών θεσμών: Η περίπτωση της Μ. Βρετανίας», Αθήνα: Ίδρυμα Σ. Καράγιωργα Αθήνα
- Γιαννόπουλος Π. (2001), *Κοινωνία Πολιτών και Αυτοδιοίκηση*, Αθήνα: Δωδώνη
- Δαφέρμος, Γ. και Παπαθεοδώρου, Χ. (2012), *Μακροοικονομική διανομή του εισοδήματος και ανισότητα. Μια θεωρητική ανάλυση*. Επιστημονική έκθεση 23, Ινστιτούτο Εργασίας ΓΣΕΕ
- Ε.Ε.Τ.Α.Α,(1995), *Κοινωνική Πολιτική και Τοπική Αυτοδιοίκηση, Παρούσα κατάσταση και προοπτικές*, Αθήνα
- Θελερίτη, Μ., (2007), *Τι μπορεί να κάνει η Τ.Α. με βάση το θεσμικό πλαίσιο*, (αδημοσίευτο)
- Ιατρού, Σ., Κουδούνη, Α. Νικολακοπούλου, Μ. Χασομέρη (2005), *Δομή και Λειτουργία της τοπικής αυτοδιοίκησης*, ΤΕΕ, Αθήνα
- Ιωσηφίδης, Θ. (2003), *Ανάλυση Ποιοτικών Δεδομένων στις Κοινωνικές Επιστήμες*, Αθήνα:Κριτική
- Ιωσηφίδης, Θ.& Σπυριδάκης Μ.(2006), *Ποιοτική κοινωνική έρευνα: μεθοδολογικές προσεγγίσεις και ανάλυση δεδομένων*, Αθήνα:Κριτική
- Καραγκούνης, Β. (2005), *Σύγχρονες προσεγγίσεις στην κοινοτική εργασία* Αθήνα:Εκδόσεις Κριτική, σελ.93-132
- Κοντιάδης, Ξ. (2006), *Η δικτύωση των κοινωνικών υπηρεσιών και ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης*, Αθήνα: Κοινωνική Συνοχή και Ανάπτυξη 2006, σελ. 49-66
- Κοντιάδης, Ξ. – Απίστουλας, Δ. (2006), *Μεταρρύθμιση του κοινωνικού κράτους και τοπική αυτοδιοίκηση. Συντονισμός και δικτύωση των δομών κοινωνικής πολιτικής σε τοπικό επίπεδο*, Αθήνα:Παπαζήσης
- Μακρής, Ι. *Οι αρμοδιότητες της Τοπικής Αυτοδιοίκησης ως δομή τοπικής δράσης στις Ευρωπαϊκές χώρες*
- Πετμεξίδου Μ. (2014), *Από τη χρυσή εποχή στην εποχή της κρίσης*, Β΄Έκδοση, Αθήνα:Τόπος
- Σκαμνάκης Χρ., (2006), *Ο ρόλος των φορέων της αυτοδιοίκησης στην άσκηση κοινωνικής πολιτικής*, Αθήνα :Gutenberg
- Σκαμνάκης Χρ., (2020), *Η Κοινωνική Πολιτική στην Αυτοδιοίκηση*, Αθήνα: Εκδόσεις Διώνικος

- Στασινοπούλου Όλ. (2003), *Κράτος πρόνοιας*, Αθήνα: Gutenberg,
- Συμεωνίδου, Χ., Θελερίτη, Μ., Σταμπουλής, Μ., Πολυχρονιάδης, Γ., Σαπουνάκης, Τ. (2008), *Η άσκηση κοινωνικής πολιτικής σε τοπικό επίπεδο*, ΚΕΔΚΕ, ΕΕΤΑΑ
- Χλέπας Ν. (2021), *Η Τοπική Αυτοδιοίκηση στη μετά κορωνοϊό εποχή*, ΔΙΑΝΕΟΣΙΣ, σελ 18)
- <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/ALL/?uri=CELEX%3A52012AR2214&print=true> (online:25/10/2021)
- http://europa.eu/pol/reg/index_el.htm (online:25/10/2021)
- www.kdiolkos.blogspot.gr, (online:01/12/2021)
- <https://el-gr.facebook.com/diolkos.kentroprolepsis>, (online:01/12/2021)
- www.korinthos.gr , (online:05/12/2021)
- www.eetaa.gr, (online:05/12/2021)
- <https://www.korinthos.gr/level-social-support-centers-index/#anchor1>, (07/12/2021)